

URBAN AND RURAL REPORTS 2017:2

Om illegal jakt i Fennoskandia

Rapport från symposium

HELENA NORDSTRÖM KÄLLSTRÖM
ERICA VON ESSEN • HANS PETER HANSEN
M NILS PETERSON • TARLA R. PETERSON

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Urban and Rural Development

URBAN AND RURAL REPORTS 2017:2

Om illegal jakt i Fennoskandia

Rapport från symposium

HELENA NORDSTRÖM KÄLLSTRÖM
ERICA VON ESSEN • HANS PETER HANSEN
M NILS PETERSON • TARLA R. PETERSON

Swedish University of Agricultural Sciences
Department of Urban and Rural Development

URBAN AND RURAL REPORTS 2017:2

Within the series are published reports from the divisions at the department: Agrarian History, Environmental Communication, Landscape Architecture, Rural Development and the Swedish Centre for Nature Interpretation.

The aim of the report series Urban and Rural reports, issued by the Department of Urban and Rural Development, SLU Ultuna, is to present research, teaching and other interesting activities in progress at the department in a popular science way.

Members of the Board of editors: Andrew Butler, PhD, Landscape architecture
Emil Sandström, PhD, Rural development
Lotten Westberg, PhD, Environmental communication
and Nature interpretation
Carin Martiin, PhD, Agricultural history

Legally responsible publisher: Lars Johansson
eISBN: 978-91-85735-44-0
© 2017 Authors and Board of editors

Swedish University of Agricultural Sciences ▪ Department of Urban and Rural Development

Postal address: P.O. Box 7012, SE-750 07 Uppsala SWEDEN
Visiting address: Ulls väg 27
Delivery address: Ulls gränd 1
Phone: +46 18 67 10 00
E-mail: sol@slu.se
Web address: www.slu.se/sol

Förord

Vi som har organiserat slutsymposiet vill tacka er som deltagit för ert engagemang och bidrag till symposiet. Vi vill också tacka våra inbjudna talare, utanför forskargruppen, för era presentationer: Dr. Olav Krange, Dr. Mari Pohja-Mykrä och Professor Paul Larsson.

De närvarande deltagarna representerar inte en fullständig lista av praktiker inblandade i forskning om illegal jakt i de nordiska länderna. Dock fanns konsensus på symposiet att var och en av deltagarna hade värdefulla formella eller informella nätverk av ytterligare kontakter för spridning av resultaten och rapporten.

Rapporten kommer vid en tidpunkt när slitningar omkring införandet av EU:s naturvårdsdirektiv i allmänhet och bevarandet av vargen i synnerhet är kännbara både för lokalbefolkningar och för lokala och nationella myndigheter. Det är vårt syfte med rapporten att orientera läsaren inom de vanligaste diskussionspunkterna kring illegal jakt och samtidigt visa på vägar framåt.

Sammanfattning

Under de senaste fyra åren har ett Formas-finansierat projekt vid Sveriges lantbruksuniversitet undersökt fenomenet illegal jakt i Sverige. Vi har kallat projektet *Utmaningar för den politiska legitimiteten inom svensk naturresursförvaltning - fallet den illegala jakten*. Det huvudsakliga syftet med projektet har varit att hitta de faktorer som utgör grunden för jaktbrott som de ser ut i Sverige idag: Detta har vi gjort genom att kartlägga jägares attityder till illegal jakt, identifiera faktorer som påverkar illegal jakt och genom att förklara illegal jakt i termer av en pågående legitimitetskris.

En utgångspunkt för den kvalitativa analysen har varit det rapporterat låga förtroende som finns för olika naturvårdsdirektiv och deras tillämpning på den svenska landsbygden. Den nationella viltförvaltningens och våra jaktlagars legitimitet är utmanad. Illegal jakt blir då uttryck för detta legitimitetsproblem samtidigt som det presenterar en ytterligare utmaning för viltförvaltningen.

Situationen är liknande, inte bara i de nordiska länderna, utan även i EU-länder som lyder under samma naturvårdsdirektiv. Tidvis blir länder som inte tillhör EU påverkade och påverkar beslut på EU-nivån omkring bevarandet av stora rovdjur, som t.ex. Norge som delar vargpopulation med Sverige. Illegal jakt blir ett uttryck för hur människor på landsbygden – och speciellt jägare i Skandinavien – upplever att de har tappat sin möjlighet att delta och påverka vargförvaltningen. De sociala och politiska aspekterna av illegal jakt som vi studerar i projektet är svåra att separera från vargproblematiken i de nordiska länderna. Därför blev vargförvaltningen oundvikligen ett fokus för forskningsprojektet.

Föreliggande rapport redovisar diskussioner från ett slutsymposium organiserat av projektmedarbetarna i forskningsprojektet. På slutsymposiet redovisades forskningsprojektets resultat för första gången. 45 speciellt inbjudna deltagare deltog under två dagar i diskussioner omkring illegal jakt. Slutsymposiet utgjorde ett unikt tillfälle för praktiker från alla nordiska länder att komma samman och reflektera omkring forskningsresultaten, dela insikter och ställa frågor. Några forskare inom illegal jakt i Norge, Finland och Danmark fanns också bland de deltagande. Trots det var huvudsyftet med symposiet att bjuda in praktiker till en diskussion. Inbjudningar gick ut till representanter för miljöorganisationer, jägarorganisationer i alla de nordiska länderna, länsstyrelser, personal från Naturvårdsverket, lantbrukarorganisationer, polis och åklagare. Organisationen FACE (European Federation of Associations for Hunting and conservation) var också representerad.

Sju föreläsningar utgjorde starten den första symposiedagen och fyra hölls dagen därpå. Resten av tiden tillbringades i gruppdiskussioner och efterföljande plenumpresentationer av de viktigaste punkterna från gruppdiskussionerna. Den första dagen delades grupperna in efter organisationstillhörighet för att vara så homogena som möjligt, medan vi den andra dagen genomförde gruppdiskussionerna i mer blandade grupper, med avseende på organisationstyp, nationalitet och forskningsdisciplin. Grupperna presenterade sina huvudpunkter i plenum och därefter diskuterade vi resultaten tillsammans.

Fyra huvudteman utkristalliserades från diskussionerna i plenumsessionerna: 1) EU:s roll, i vilken Miljökommissionen ofta refererades till som "elefanten i rummet", 2) Vikten av att uppmärksamma social kontroll i på landsbygden som ett sätt att förhindra illegal jakt, 3) Hur varg- och viltförvaltningen flyttats in i domstolarna t.ex. när det gäller licensjakt och 4) Den demokratiska dialogens roll och nya plattformar för medborgardeltagande i vargförvaltningen för att förebygga illegal jakt.

Det första och det tredje temat berörde hur gränsöverskridande lagar och ramverk gynnade eller motverkade nuvarande nationell eller lokal viltförvaltning. Detta var något som de flesta av symposiets deltagare irriterade sig på. Man menade bland annat att demokratin slogs ur spel och frågan flyttades från de drabbade till byråkatins domäner. Det andra och fjärde temat handlade om mer optimistiska, "bottom-up"-ansatser för att hantera problemet med illegal jakt. Deltagarna menade att jägare själva var bäst rustade för att förhindra illegal jakt, inte lagar och regler eller statliga utbildningar. Samtidigt måste man komma åt diskussionsklimatet omkring illegal jakt inom jägar-kollektivet för att bli av med en del (upplevda eller verkliga) stödet och sympatin för illegal jakt på varg och andra stora rovdjur.

Det sista temat uppmärksammade dels att förbättrade relationer mellan olika aktörer kunde återskapa en känsla av ägande eller ansvar hos jägare för deras lokala viltförvaltning. Och dels uppmärksammade temat vikten av att staten behövde skapa ett långsiktigt förtroende för sina beslut. Man menade att den typ av motstånd som i slutändan kan leda till illegal jakt inte i första hand berodde på att man hatade vargen eller att man ville avskaffa all reglering. Utan istället motsatte man sig en "felaktigt" förvaltning av vargen och hur beslut omkring förvaltningen fattas. Att man söker efter en omstart för vargförvaltningen blir en optimistisk slutsats av symposiet. Förvaltningen kan ändras. Rapporten visar några konkreta angreppssätt för att revidera förvaltningen.

Keywords: illegal jakt, tjuvjakt, legitimitet, Habitatdirektivet, social kontroll, vargförvaltning, meningsskiljaktigheter, Natura 2000.

Författare

HELENA NORDSTRÖM KÄLLSTRÖM, forskare vid avdelningen för miljökommunikation, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet. Hon har arbetat med social hållbarhet, motivation och beslutsfattande inom lantbruket och på landsbygden.

ERICA VON ESSEN, postdoktor vid avdelningen för miljökommunikation, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet. Hennes forskningsområden är illegal jakt, viltetik och statsvetenskap.

HANS PETER HANSEN, forskare vid institutionen för biovetenskap - viltekologi, Aarhus universitet, tidigare forskare vid avdelningen för miljökommunikation, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet. Hansen arbetar med modernitetens utmaningar och samhällets responser; inom det området har han undersökt hållbar utveckling och demokratiska processer inom naturresurshanteringen.

M NILS PETERSON, docent vid Department of Forestry and Environmental Resources, College of Natural Resources, North Carolina State University. Hans expertområde innefattar bland annat mötet mellan människan och naturliga system och speciellt frågor om viltförvaltning och jakt.

TARLA R. PETERSON, professor vid Department of Communication, University of Texas, El Paso och tidigare gästprofessor vid avdelningen för miljökommunikation, institutionen för stad och land, Sveriges lantbruksuniversitet. Professor Peterson är specialiserad i kvalitativ samhällsvetenskaplig forskning, miljökommunikation och naturresurshantering.

Innehåll

Bakgrund	11
Symposiets syfte	12
Deltagare, värdar och ”osynliga”	12
Om anonymitet	14
Dag 1: sammanfattning av redovisningarna	15
Välkommen och introduktion till symposiet.	15
Illegal Hunting as Neo-Liberal Colonialism	15
Ökad militarisering i kampen mot illegal jakt.	16
Illegal Hunting as a Challenge to Natural Resource Management: Contested Legitimacy and Resistance	17
Illegal Killing in Finland.	19
Ett polisiärt perspektiv på illegal jakt	21
Illegal jakt som ett missnöjesbrott	22
Dag 2: sammanfattning av redovisningarna	25
Vems resurser?	25
Enkäten: Jakt, vilt och etik	26
Preliminära resultat från enkäten	26
Vägar mot en legitim viltförvaltning	28
Sammanfattning av gruppdiskussioner	29
Sammanfattande diskussion	37
“Elefanten i rummet” - EU	37
Social kontroll bland jägare	39
Ny rättslig arena för vargpolitiken och konsekvenser därav	41
Framtida perspektiv för att komma tillrätta med illegal jakt.	43

Sammanfattande kommentarer	45
Referenser	47
Appendix I	55

Bakgrund

Få samhällsfrågor är i så stort behov av samverkan, både mellan olika vetenskapstraditioner och mellan olika samhällsinstitutioner, som illegal jakt eller olovlig fångst av vilt (Musgrave *et al.*, 1993; Eliason, 1999; Blevins och Edwards, 2009). Utanför den mer kända afrikanska kontexten, med handel av noshörningshorn och elfenben, växer även en typ av illegal jakt i Europa. Det är den typen som grundar sig i medborgares missnöje med EU:s habitatdirektiv och ibland riktar sig detta motstånd mot lagstiftningen gällande stora rovdjur som t.ex. vargen (von Essen och Allen, 2015). Detta fenomen är lika mycket en sentida reaktion mot det som man upplever som att EU har tagit makten över landsbygden och dess naturresurser som det är ett symptom på minskad legitimitet hos de myndigheter som ansvarar för förvaltningen, vilket historiskt sett har varit en viktig drivkraft för tjuvjakt i hela världen (Thompson, 1975; Manning, 1993; Archer, 1999).

Även om det finns en stor variation av motiv för illegal jakt så är ett förenande tema i de nordiska länderna (Sverige, Norge, Finland och Danmark) en känsla av maktlöshet från jägarens sida gentemot viltförvaltningen och de aktörer som ansvarar för den (Hagstedt och Korsell, 2012). Detta minskade förtroende för politiker och benägenhet att ta lagen i egna händer på landsbygden är en oroande utveckling i de nordiska länderna. Detta är inte bara ett problem för de skyddade arter som minskar och riskerar att utrotas till följd av den illegala jakten, det är också ett problem för legitimiteten hos myndigheter i allmänhet.

Detta är i grunden ett utbrett fenomen som kan ses på många ställen i världen – om en grupp i samhället känner sig sviken av sin regering/stat på en punkt, så växer ofta missnöje och populism även generellt. Och om en art dödas illegalt i ett område, så kan det undergräva viltförvaltningen på andra ställen också. T.ex. så uppskattas illegal jakt på fåglar på Malta påverka minst 36 andra länders fågelliv (Raine *et al.*, 2016)

Med utgångspunkt i detta problem så startade projektet *Utmaningar för den politiska legitimiteten inom svensk naturresursförvaltning - fallet illegal jakt* med finansiering av Forskningsrådet Formas 2013. Projektet syftade till att undersöka och kartlägga socio-politiska motiv för illegal jakt i Sverige, med täta kontakter med forskare i Norge och Finland, men även utanför Skandinavien. Efter tre och ett halvt års av kvalitativa och tvärvetenskapliga studier omkring den subkulturella miljö; de attityder, diskurser och den jaktpraktik som svenska jägarens relationer med myndigheter består av så har projektet nu anlänt till sin slutdestination. Därför hölls ett slutsymposium med nordiska praktiker under två dagar, mellan den 30 november och den 1

december 2016, på Bergendahls herrgård i Sollentuna för att förmedla och diskutera forskningsresultaten och identifiera hur man kan gå vidare för att komma till rätta med fenomenet illegal jakt. Totalt deltog 41 speciellt inbjudna personer på hela eller delar av symposiet. Ibland dessa fanns de fem forskare som arbetat i det Formas-finansierade forskningsprojektet och två projektassistenter från institutionen för stad och land vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Symposiets syfte

Slutsymposiet hade tre syften. Först och främst att presentera resultaten från forskningsprojektet för en bred publik. Inom ramen för projektet har man studerat fenomenet illegal jakt i Sverige genom att kombinera kvalitativa och kvantitativa metoder med en omfattande litteratursstudie.

Det fanns också nu ett speciellt intresse för att engagera praktiker inom jakten, eftersom man under projekts gång prioriterat samverkan mellan olika forskningsinstitutioner och forskning om illegal jakt i internationella sammanhang, t.ex. genom att arrangera ett formellt forskningssymposium 2014 (sammanfattad i en rapport av von Essen *et al.*, 2015). Därför blev detta symposium ett första tillfälle att samla personal från länsstyrelser, jägarorganisationer, miljöorganisationer och rättväsendet med syfte att få deras reaktioner, idéer och kommentarer omkring forskningsresultaten.

Det tredje och sista syftet, var att förutom det som tidigare nämnts också blicka framåt för att etablera ett överskridande forum för olika organisationer och nordiska länder för en kritisk diskussion om vilka ytterligare åtgärder som behövs för att komma till rätta med problemet illegal jakt.

Konkreta mål med symposiet inkluderar också att producera en rapport med sammanfattningar på engelska och svenska; en fortlöpande dialog mellan intressegrupper och i förlängningen förslag till beslutsfattare omkring alternativa vägar för att engagera jägare i diskussioner omkring viltförvaltningspolitiken.

Deltagare, värdar och ”osynliga”

Projektmedarbetarna Hans Peter Hansen, Erica von Essen och Helena Nordström Källström från avdelningen för miljökommunikation på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) planerade och bjöd in till symposiet tillsammans med projektassistenten Sofia Efraimsson (också SLU). De övriga projektmedarbetarna M. Nils Peterson från North Carolina State University och Tarla R. Peterson från El Paso University of Texas deltog också på symposiet (på engelska). Assistenterna Per Haglind (SLU) och Sofia Efraimsson tog anteckningar för att sammanfatta symposiet.

I oktober 2016 skickades inbjudningar till symposiet ut till fyra huvudsakliga och ganska breda kategorier av önskade deltagare. En första kategori bestod av representanter för jägar-, djurägar- och skogsägarorganisationer. Flera personliga inbjudningar gick t.ex. till personer inom alla nordiska jägarorganisationer. Tidningsredaktioner som har kopplingar till de olika jägarorganisationerna bjöds in och likaså FACE (Federation of Associations for Hunting and Conservation). Endast svenska djurägar- och skogsägarorganisationer bjöds in för att hålla nere antalet deltagare på symposiet.

Den andra kategorin deltagare var olika myndigheter, både lokala och nationella, som på något sätt arbetar med frågor omkring illegal jakt. Inbjudan gick till nordiska myndigheter med ansvar för viltförvaltning såsom Naturvårdsverket (Sverige), Styrelsen for vand- og naturforvaltning (Danmark), Miljødirektoratet (Norge) och Finlands viltcentral, men också till departement, miljöåklagare och polismyndigheten. Denna grupp innehöll också av anställda på länsstyrelser i rovdjurståta regioner i Sverige såsom Dalarna, Örebro, Jämtland och Värmland samt även några personer från Norrbottens län.

Den tredje kategorin var ett urval av svenska frivilligorganisationer som arbetar för naturskydd, artskydd och rovdjur. Två representanter från vardera Världsnaturfonden (WWF), Naturskyddsföreningen och Svenska Rovdjursföreningen bjöds in.

Den fjärde och sista kategorin var nordiska forskare som arbetar med forskning om illegal jakt. Flera av dessa har tidigare varit i kontakt med projektgruppen och visst samarbete har redan påbörjats. Det totala antalet forskare på symposiet hölls medvetet på en låg nivå eftersom syftet främst var att diskutera forskningens relevans för viltförvaltningen och inte i första hand behov av vidare forskning.

Listan på inbjudna var av naturliga skäl längre än listan på de som verkligen deltog. Detta var väntat, speciellt med tanke på att inbjudan endast sändes ut sex veckor före symposiet. Men det verkar också som att ämnet och forskningshuvudmannen kan ha avskräckt personer och organisationer från att delta. Forskningsprojektet stod för alla deltagarnas kostnader för symposiet. Färre miljö- och djurrättsorganisationer än väntat anmälde sig samt ingen från skogsägarsidan. Av olika orsaker så kom det bara en person aktiv i en av Naturskyddsföreningens länsföreningar (en av dagarna) från den tredje kategorin. Ytterligare några var anmälda men ställde in med kort varsel. En representant från kategori tre som tackade nej angav att detta var på grund av att ”symposiet riskerade att bli ett PR-jippo för en förlåtande attityd mot grova jaktbrott”. En organisation hade missat att skicka representant och i något fall hade inbjudan enligt uppgift gått till fel person. Som en delförklaring till misstron (från miljö- och naturorganisationer) som lyser igenom här kan nämnas att doktorsavhandlingen från projektet presenterats några månader innan symposiet och att den följdes av mediedebatter med en del av dessa organisationer omkring motiv för illegal jakt. Projektgruppen hade i förväg beslutat att inte bjuda in organisationer med kända ”extrema” åsikter i varg- och illegal jaktfrågan (t.ex. Våga vägra varg och folkaktionen ny rovdjurspolitik på jägarsidan samt Nordulv och Anti-Poaching Unit Sweden på bevararsidan).

Många deltagare hade dock en blandad bakgrund och intressen för viltförvaltning som i viss utsträckning kunde kompensera företrädare för hotade arter vid diskussionerna på symposiet. Ekologer, naturvårdshandläggare på länsstyrelserna,

naturvårdsverkets representanter och polis/rättsväsendet upprätthöll på flera sätt ett kritiskt förhållningssätt till frågan.

Även om syftet med symposiet var att diskutera de sociala och politiska drivkrafterna bakom illegal jakt i allmänhet, så kom en stor del av diskussionen att handla om illegal jakt i förhållande till vargar.

Detta reflekterar situationen i Skandinavien där den illegala jakten i förhållande till vargförvaltningen finns högt upp på den politiska agendan. På detta sätt blir den Skandinaviska vargsituationen ett specifikt fall av illegal jakt där de sociala och politiska drivkrafterna på ett tydligt sätt manifesteras. Det skulle inte i den här församlingen varit rimligt att försöka tona ner vargsituationen i diskussionen. Med detta sagt så vill vi påminna läsaren om att det finns flera andra kontexter där sociala och politiska drivkrafter spelar en större eller mindre, direkt eller indirekt roll för illegal jakt och andra typer av motstånd eller uttryck för missnöje. Några av dessa nämns på symposiet och innefattar bland annat illegal jakt i relation till älg- eller hjortförvaltning.

Om anonymitet

Eftersom illegal jakt är ett så känsligt och infekterat ämne så har vi anonymiserat alla deltagare som presenterat något från gruppdiskussionerna. Föreläsare namnges när deras framförande sammanfattas, men i diskussionen som följer så benämns de som ställer frågor som ”en deltagare” och ibland om det är relevant från vilken typ av organisation denna kommer. Vi kan inte se att vi genom att publicera namnen på de som kommit med synpunkter eller frågor ger något extra värde eller kvalitet till innehållet i sammanfattningen av symposiet.

Dag 1: sammanfattning av redovisningarna

Välkommen och introduktion till symposiet

Hans Peter Hansen

Den första dagen på symposiet öppnade klockan 10 med en introduktion av projektledare Hans Peter Hansen. Han klargjorde syftet och projektgruppens förväntningar på dagarna, samt motiven bakom vilka som bjudits in. Hansen beskrev illegal jakt brett som ett fenomen som har blivit tolkat på vitt skilda sätt historiskt. Både fördömt och kriminaliserat som terrorbrott, men även romantiserat som social banditism (Robin Hood nämndes upprepade gånger under symposiet). Hansen föreslog att det rimliga sättet att beskriva illegal jakt kanske finns någonstans däremellan dessa två extremer.

Det allvarliga med illegal jakt motiverades både från ett samhällsperspektiv och från ett viltförvaltningsperspektiv när Hansen beskrev att brott inte bara är en utmaning för trovärdigheten i viltförvaltningen, utan att det även handlar om legitimiteten för staten och lagen som helhet. Den korta inledningen summerade forskningsprojektet, presenterade projektgruppens medlemmar och avslutades med en genomgång av symposiets program tillsammans med Helena Nordström Källström som var moderator för symposiet. Alla deltagare uppmanades att bidra med kommentarer och frågor under symposiet.

Illegal Hunting as Neo-Liberal Colonialism

M Nils Peterson

Dagens andra talare var M Nils Peterson som under 20 minuter, på engelska redogjorde för "Illegal hunting as sociopolitical resistance in an international perspective". Presentationen tillhandahöll ett kritiskt perspektiv på nuvarande synsätt, förståelse, och förslag på att komma tillrätta med illegal jakt i ett internationellt perspektiv. Peterson summerade vilka forskningsansatser omkring motiv för illegal jakt som dominerat

hittills där bland annat modeller baserade på rational choice-teorier (t.ex. rutinaktivitetsteorin¹) ofta använts för att förutsäga och motverka att människor inte följer regler och lagar omkring viltförvaltning. Att skapa gärningsmannaprofiler är t.ex. det vanligaste sättet idag för att lösa brott mot jaktlagstiftningen bland viltförvaltare i USA (Eliason, 2013). Peterson diskuterade också neoliberal kolonialism som en potentiell drivkraft för illegal jakt (att kriminalisera naturresurshantering i traditionella samhällen genom införandet av ”västerländsk” miljöförvaltning) (Peterson *et al.*, 2016).

Återkopplingen och den diskussion som följde Petersons inlägg bestod bland annat av rättsliga frågor; en deltagare underströk att begreppet illegal jakt är kopplat till de jaktlagar som finns och hör inte hemma i relation till vilt- eller miljölagstiftning. Men samtidigt finns jaktlagstiftningen till för att skydda jakten, medan miljölagstiftningens syfte är att skydda olika arter (som t.ex. stora rovdjur).

Ökad militarisering i kampen mot illegal jakt

Erica von Essen

Den tredje talaren på symposiets första dag var Erica von Essen. Hennes 20-minuters anförande fokuserade på illegal jakt i den afrikanska kontexten, med ett speciellt fokus på att arbetet mot tjuvjägare drivs som paramilitära kampanjer och att vapen användningen i naturvården ökar. Von Essen presenterade kända fall som illegal jakt för att komma över noshörningshorn eller elfenben och de olika militära följderna som dessa illegala affärsverksamheter har skapat i Botswana, Sydafrika, Moçambique och Zambia för att nämna några länder. Presentationen underbyggdes av litteraturstudier omkring de enheter som arbetar mot tjuvjakt, en föreläsning av Dr. Elizabeth Lunstrum och empiriska data från kollegor vid SLU som arbetar i dessa områden.

Von Essen visade på sambandet mellan försvarsföretag och teknologi och ett växande värdekomplex som består av miljöskydd, kapitalism och patriotism där kriget mot tjuvjägare har blivit mer och mer likt krig mot terrorism, finansierat av en internationell elit (Wall och McClanahan, 2015). Kopplingar gjordes till illegal jakt i ett nordiskt sammanhang där det finns legitimitetsproblem i förhållande till myndigheter och där jägare upplever att ”makter” utifrån (så som byråkrater, miljöaktivister eller globala miljööverenskommelser) på ett sätt beslagtar det lokala eller ursprungliga viltet (Fairhead *et al.*, 2012; Massé och Lunstrum, 2016). Skyddade arter betraktas som internationella myndigheters/miljöorganisationers ”egna husdjur” – ett fenomen som också sett i nordiska länder (Ojalammii och Blomley, 2015).

---

1 Rational choice-teorier utgår ifrån att förövaren agerar rationellt och väger och bedömer risker mot kostnader och vinster av agerandet.

Reflektioner från deltagare på von Essens anförande bekräftade en problematisk situation där lokalbefolkningens minskade valmöjligheter tillsammans med minskad legitimitet för lagstiftande och förvaltande myndigheters bidrar till att viltvårdare i nationalparker (såsom Limpopo) också blir tjuvjägare på nätterna för att förbättra sina möjligheter att få en inkomst (Givá, 2016). Diskussionen landade i den 'starka statens' roll i situationer som denna. "Svaga" afrikanska stater är speciellt sårbara inför utländska investerare, donatorer och militära företag. Dessa svaga men militariserade staters agerande upprätthålls till slut endast genom dessa tvingande medel och inte genom moralisk legitimitet i folkets ögon.

I ett nordiskt sammanhang menade deltagarna att staten och lagstiftningen har haft en relativt hög legitimitet traditionellt sett. Detta bekräftas i litteraturen (Holmberg och Weibull, 2011). Nordiska medborgare har litat på, och gör så fortfarande när det gäller de flesta områden, sin regering och sina politiker. Dessa ses som pålitliga och rättrådiga av befolkningen. Det enda exemplet som motsäger detta förhållande är frågan om stora rovdjur, enligt deltagarna på symposiet, där det pågår en snabb och betydelsefull erodering av legitimiteten och förtroendet för staten och dess allmänna institutioner. Detta sågs som en ovanlig utveckling som både behöver uppmärksammas och problematiseras. Slutligen refererades Nils Christies arbete om ideala brott, där 'brott som en vara' kan vara ett sätt att förstå den stora affärsverksamhet som både illegal jakt och dess motåtgärder är i det afrikanska sammanhanget.

Illegal Hunting as a Challenge to Natural Resource Management: Contested Legitimacy and Resistance

Olve Krange

Den fjärde talaren på programmet för dagen var Dr. Olve Krange from Norsk institutt for naturforskning in Oslo. Tillsammans med Dr. Paul Larsson (som också deltog på symposiet) och Dr. Ketil Skogen (som var kvar i Norge), leder Olve ett forskningsprojekt omkring illegal jakt som fokuserar på den norska kontexten. Krange presenterade projektet med samma titel som föredraget och det betyder ungefär "illegal jakt som en utmaning för naturresurshanteringen: omtvistad legitimitet och motstånd". Projektet kommer i huvudsak baseras på en enkät som i delar har diskuterats fram tillsammans med det svenska projektet som nu avslutas och dess medarbetare, för att man i framtiden lättare ska kunna jämföra data mellan länderna. Avsikten med det norska projektet är att undersöka socio-politiska motiv för illegal jakt bland norska jägare. En skillnad i relation till det svenska projektets enkät är att man förutom att adressera aktiva jägare också kommer att skicka ut andra versioner av enkäten till berörda lokala medborgare och till ett urval av hela Norges befolkning. Krange presenterade

också ett etnografiskt arbete från en grupp arbetar-klass-illegal-jakt-sympatisörer som han spenderat tid med ("Frank och hans vänner"), byggt på forskningsmetoder som han tidigare använt i predator-sammanhang i Norge (Kränge och Skogen, 2007;2011). Även om attityder gentemot staten och stora rovdjur var speciellt kritiska, så upptäckte Kränge att även bland de som kände sig mest utanför samhället och arga, som han lyckades träffa genom snöbollsmetoden², så fanns det ambivalens eller till och med en sorts respekt för vargen som rovdjur. Den kallades t.ex. ibland för en "riktig jägare", vilket måste ses som en hedersbetygelse från en mänsklig jägare. Detta skulle kunna betyda att utanförskapet och ilskan riktas i större grad mot samhällets institutioner och lagstiftningen än mot själva djuret. I tillägg till detta kopplar Kränge deras aggressiva attityd till klasskonflikt.

"Frank" och hans vänner har upptäckt att regeringen inte tar någon hänsyn till deras situation eller för den delen vet något om hur det är att leva med vargar och vilka uppoffringar det innebär. I diskussionen efter Kranges föredrag så ville norska deltagare anknyta och reflektera omkring den politiska situationen i Norge och vad detta betyder för illegal jakt. De hade observerat att vargfrågan är en viktig delare inom norsk politik, även inom ett och samma parti. Högerpartier verkar vara mest negativa till bevarandet av vargen, arbetarpartiet är inte helt klar över sin ståndpunkt, medan centerpartiet har kan klassas som "vargmotståndare". Den politiska situationen i Norge jämfördes helt kort med den svenska, där partierna inte riktigt har profilerat sig i frågan på samma sätt i vargfrågan. Man menade att den svenska politiska situationen mer karakteriserades av att en försiktig samsyn omkring att vargen behöver förvaltas (inte bara bevaras), men att frågan i stort sett hanteras av domstolar och överklaganden från miljöorganisationer. Detta i sin tur underminerar tilltron till det politiska systemet i sin helhet, enligt deltagarna och diskussionen styrdes om till att handla om legitimitet. Här behöver statens beslut och information omkring vargpopulationen och dess förvaltning återspegla lokal moralisk och kulturell praxis, vilken ansågs som ett problem idag, enligt deltagarna på symposiet.

De norska deltagarna underströk särskilt hur legitimiteten eroderade efter olika och eller motsägande politiska beslut som av lokalbefolkningen kunde betraktas som både dubbelmoral och dålig planering. Till exempel hade man sett att man ett år kunde åtalas för att man skjutit en varg i en speciell flock, samtidigt som myndigheterna året efter beslutar om skydds jakt på samma flock. Den signalen som detta sänder med bara ett års mellanrum, med samma aktion, mot samma individer, bara i två helt olika juridiska landskap. Det finns ett stort avstånd, både politiskt och juridiskt, mellan tjuvjakt och statligt beslutad jakt. På samma tema hade man sett att det fanns diskrepanser också när det gällde geografiska områden, genom de zoner man delat in Norge i, om en varg vandrar söder ut från Trysil så blir den lovligt byte.

---

2 En urvalsmetod där man hittar nya personer att intervjua genom rekommendationer från de man redan träffat (Salganick och Heckathorn, 2004).

Polariseringen mellan tjuvjakt och statligt beslutad skyddsjakt har blivit en situation som behöver både medling och en proaktiv vargförvaltning (genom jakt, utförd av jägare), menade en deltagare. Man menade också att man sett oroande tecken på att jägare blivit passiva i förhållande till vargfrågan under de senaste åren. Istället måste jägarna bli mer aktiva i en ny strategi där legal vargjakt är en del av förvaltningen.

Forskningen är dock inte samstämmig omkring relationen mellan att aktivera jägare i vargförvaltningen och en ökad acceptans för vargen (se till exempel Browne-Núñez *et al.*, 2015; Chapron och Treves, 2016). Men mer forskning behövs omkring vargjakt i den nordiska kontexten. Det sista ämnet som kom upp i anslutning till Kranges föredrag var den allmänna förekomsten av olika konspirationsteorier omkring vargar. Berättelser om vargar som i hemlighet satts ut i naturen har stort stöd lokalt, men de finns också över hela Europa med ungefär samma rykten och innehåll; i Spanien, Grekland, Finland, Sverige, Schweiz, Danmark och Tyskland (Theodorakea och von Essen, 2016). Den exakta beskrivningen av hur vargar släppts ut, satts ut eller rymt samt vilka organisationer som ligger bakom varierar från nation till nation, men det som är gemensamt är allmänhetens misstro mot vargens naturliga återinträde i området på så kort tid. Hansen berättade att även välutbildade personer han träffat, såsom veterinärer, trodde på dessa berättelser, så det kan inte bara avfärdas som brist på kunskap eller information beroende av t.ex. utbildningsnivå eller socialgrupp.

Illegal Killing in Finland

Mari Pohja-Mykrä

Ett bidrag från Finland (på engelska) på 20 minuter av Mari Pohja-Mykrä omkring illegal jakt ur ett finskt perspektiv stod näst på dagordningen. Pohja-Mykrä redogjorde för hennes senaste forskning där hon intervjuat inte bara dömda jaktbrottslingar utan även människor som inte jagar för att förstå deras vilja till att bryta mot lagar, sympati för jaktbrott och hur jaktbrott mot stora rovdjur kan neutraliseras (Pohja-Mykrä och Kurki, 2014; Pohja-Mykrä, 2016a;c; Pohja-Mykrä, 2016b). En del av detta förklarades med hjälp av socialpsykologiska teorier omkring grupperns beteenden, sociala sanktioner och de dominerande kulturella och moraliska normerna i ett samhälle. Man kände inte generell sympati för illegal jakt, enligt intervjuerna, utan det berodde på situationen. Ett centralt begrepp i anförandet var motstånd eller olydnad över-

NATURAL SCIENTISTS	SOCIAL SCIENTISTS
✓ Ilpo Kojola, Luke	✓ Pertti Rannikko, UEF
✓ Johanna Suutarinen, Luke	✓ Outi Ratamäki, UEF
✓ Jani Pellikka, Luke	✓ Taru Peltola, Finnish Environment Institute (SYKE)
✓ Sanna Ojalampi, Luke	✓ Suvi Borgström, SYKE
✓ Matti Salo, Luke	✓ Juha Hiedanpää, Natural Resources Institute Finland (Luke)
✓ Jukka Bisi, Metsähallitus	
✓ Sakari Mykrä, Univ. Turku	
✓ Jari Heikkilä, Univ. Helsinki	
✓ Mari Pohja-Mykrä, Rurality Institute, Univ. Helsinki	
✓ Sami Kurki, RI, Univ. Helsinki	

Figur 1: Finska forskare som studerar illegal jakt.

satt från defiance, där man har anpassat begreppet för att beskriva illegal jakt som jägares motstånd mot myndigheter, beslut, lagar och regler, från Shermans (1993) motståndsteori (defiance theory). Pohja-Mykrä presenterade statistik och trender över vargdödade hundar i Finland, något som har ökad markant de senaste åren. Detta talas ofta om som en anledning för att ”hämnas” och döda en varg (Peltola och Heikkilä, 2015).

Hon visade också hur Finlands regering blivit mer medveten och oroad av illegal jakt som fenomen inom vargförvaltningen. Från att inte alls nämna det i regeringens vargförvaltningsplan från 2005 så avsatte man ett helt kapitel i den reviderade planen daterad 2014. Detta stämmer väl överens med 2011 år reform av lagstiftningen där man numera behandlar illegal jakt på stora rovdjur som ett mer allvarligt brott än tidigare. Mari Pohja-Mykrä använde en sida i sin powerpointpresentation till att räkna upp de viktigaste naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga forskarna inom illegal jakt i Finland för deltagarna att referera till i framtiden.

Symposiet uppmärksammade säkerhets- och trygghetsdiskursen inom vargdebatten och frågade om den är mer uttalad i Finland än i Norge och Danmark. Med diskurs om trygghet och säkerhet i relation till vargförvaltningen menar vi berättelser om att det inte är säkert att leva i områden med varg. Diskussionen kom upp eftersom föräldraorganisationer i Finland nyligen gjort kampanjer mot vargförvaltningen och i dessa beskrivit rädslan för sina barns säkerhet, till exempel på väg till och från skolan, i vargtäta områden (Hiedanpää *et al.*, 2016).

Denna rädsla har varit grunden till flera fall av skydds jakt under de senaste åren. Det finns också en större tradition av vittnesmål och berättelser om vargattacker mot människor i Finland jämfört med de andra nordiska länderna (kanske färgat av enstaka uppmärksammade fall). Mari Pohja-Mykrä föreslog att diskursen omkring rädsla, trygghet och säkerhet inte bidragit till att motståndet mot varg har ökat nämnvärt. Istället indikerar kvantitativa undersökningar att jägare och allmänhet blivit mer toleranta mot vargar i situationer som involverar jakthundar och de är heller inte mer rädda för vargattacker.

Argument	2014 (N=1618)	2016 (N=1665)
Wolves will lose their shyness towards humans if they are not hunted	26 %	34 %
Because wolves pose a threat to human safety	21 %	29%
Just because wolves are present	24 %	14 %
Because wolves pose a risk to domestic animals	31 %	14 %
Because wolves prey game animals	26 %	23 %

Figur 2: : Acceptans för illegal jakt på vargar.

Frågan om risker för jakthundar eller andra tamhundar på grund av vargförekomst togs också upp i diskussionen som följde föredraget. Man påpekade att vi nu vet att fler hundar attackerats av varg på grund av de försäkringsärenden som rapporterats. Samtidigt pekar Mari Pohja-Mykräs resultat på att jakt med hundar ökat de senaste åren, och som tidigare nämnts, att rädslan för att ens jakthund ska attackeras och dödas av en varg paradoxalt nog har minskat samtidigt. Mari Pohja-Mykrä föreslog en möjlig förklaring som innebär att rädslan i den specifika kontexten minskar på grund av en ny online-databas som tillhandahåller uppgifter om var det finns vargar och som kan hjälpa jägare att planera i förväg. Det kom sedan upp en fråga om hur många procent av de attackerade hundarna som överlever respektive dör efter en vargattack. Mari Pohja-Mykrä menade att det var ungefär hälften som överlevde i förhållande till de som dog.

Ett polisiärt perspektiv på illegal jakt

Paul Larsson

Professor Paul Larsson är kriminolog från Politihögskolan i Oslo och höll ett 30-minuters föredrag om fenomenet illegal jakt från ett polisiärt eller juridiskt/rättsväsende-perspektiv. Han pratade om illegal jakt i Norge eftersom han arbetar tillsammans med Olve Krange i projektet som togs upp tidigare under dagen, men paralleller drogs till alla nordiska länder. Intervjuer har gjorts och ytterligare planeras med advokater, åklagare och lokal polis samt specialutredare hos Norges Ekokrim-avdelning och Statens Naturoppsyn. Paul Larsson berättade om de huvudsakliga utmaningarna som han såg med att rapportera och anmäla misstänkt illegal jakt. Fallet med de tolv jägare som misstänktes för illegal jakt i Elverum 2008-2016 diskuterades med fokus på polisens undersökning, rättegångarna och utdömda straff.

Diskussionen som följde på föredraget fokuserades på svårigheterna att lagföra jaktbrott i allmänhet och speciellt att genomföra straff som att ta ifrån en jägare hans eller hennes rätt till jakt som följd av åtal för jaktbrott. Det sas att lagligen så kan man hindra en person från att få statligt jaktkort vilket ju är en förutsättning för att få jaga i t.ex. Sverige, men att de som begår jaktbrott kanske inte är så laglydiga att de betalat jaktkort från början eller för den delen har licenser för sina vapen. Detta gör straffet lite tandlöst. Det diskuterades också om det var effektivt att ta ifrån en jägare hans vapen för att förhindra att han jagar illegalt. Om en jägare är under utredning och och förlorar sina licenser och vapen så kan han eller hon fortsätta att jaga t.ex. med sina hundar. Därför blev Larssons slutsats att sanktioner mot illegal jakt var helt beroende på en viss moral och laglydighet (eller i alla fall en vilja att ta sitt straff) hos jägare.

Avlyssning är bara godkänt som utredningsmetod i extrema fall i Norge: det rör ett brott som kan ge minimum tio års fängelsestraff. I Sverige faller det på åklagaren att visa att straffvärdet för det aktuella brottet är 1 år i fängelse och fortfarande är det domstolen som i godkänner om det är tillåtet eller inte. Elverum-fallet (de 12) utreddes som organiserad brottslighet, vilket gav möjlighet till mer sofistikerade undersökningsmetoder.

Till sist diskuterades hur illegal jakt upptäckts av myndigheterna, om det inte är med avancerade tekniker såsom avlyssning. Anger jaktkamrater varandra? Intervjuer från Sverige visar att grannar som inte är sams är de främsta anmälarna av jaktbrott (med undantag för illegal jakt på stora rovdjur, där undersökningen visade att man gärna höll tyst om den typen av brott inför myndigheter). Men deltagarna från rättsväsendet menade också att detta är en typ av brott som ofta dyker upp vid t.ex. en skilsmässa (tillsammans med skattebrott) eller andra tillfällen där lojaliteten mellan två parter på något sätt upphör.

Illegal jakt som ett missnöjesbrott

Erica von Essen

Erica von Essens andra presentation för dagen handlade om illegal jakt i Sverige som ett missnöjesbrott som har sin grund i en legitimitetskris för myndigheterna som hanterar viltförvaltningen. Föredraget på ca 45 minuter behandlade främst de viktigaste resultaten från det Formasfinansierade projektets semistrukturerade djupintervjuer som gjordes med ett brett urval av svenska jägare.

Von Essen uppmärksammade olika typer av protester mot politiska orättvisor (som vissa betraktar vargförvaltningen), varför dessa protester såg ut som de gjorde, vad de betydde och vad de kunde åstadkomma. I samband med detta presenterade hon den ”franska modellen” för motstånd mot vargförvaltningen som har tydliga symboliska och konfrontativa drag i sin kommunikation med politiker, den ”italienska modellen” där man istället tar avstånd från staten och själva ”förvaltar” sina vargar enligt devisen ”skjut, gräv, tig” och slutligen reflekterade hon över hur den ”svenska modellen” för motstånd och illegal jakt skulle kunna karakteriseras.

Hon betonade de kommunikativa dimensionerna av illegal jakt som ett motstånds-brott: Kan det t.ex. finnas en logik i ”skjut, gräv, tig”, där svenska jägare i vissa fall har valt att frikoppla sig från myndigheterna, precis som i Italien. Von Essen diskuterade också den typ av kommunikation och retorik runt illegal jakt som bidrar till ett populistiskt samtalsklimat av misstro mot myndigheter och sympati för illegal jakt inom jägarkåren (von Essen och Allen, 2015; von Essen, 2016b). Anförandet avslutades med att reflektera över konstruktiva vs destruktiva former av motstånd som jägare använder för att ändra vargförvaltningen. Här betonade von Essen att de dolda och avståndstagande sätt som svenska jägare arbetar på gör dem extra sårbara för radikalism och populism (von Essen, 2016a). Detta visades i en bild med ett intervjuцитat där en jägare berättar att han tänker rösta på Sverigedemokraterna i protest mot sitt upplevda underläge och minskade möjligheter i samhället.

I diskussionen som följde, behövdes först klargöras när dessa intervjuer hade genomförts, efter en fråga från en av deltagarna. Framförallt för att placera in uttalandena i sammanhanget av de överklagande omkring skyddsjakter som pågått på sistone. Von Essen uppgav att alla intervjuerna hade genomförts efter 2013 då man la ut licensjakt-

beslut på länsstyrelserna, men att flera intervjuer gjordes mitt i processen. En annan deltagare ifrågasatte urvalet för studien, eftersom det enbart bestod av jägare. En deltagare och jägare från Dalarna menade att i hans län var illegal jakt på stora rovdjur även en fråga för markägare och lantbrukare. Ingen av dessa kategorier har specifikt blivit intervjuade inom ramen för denna studie, men det finns naturligtvis jägare som också äger och brukar mark. Von Essen hävdade också utifrån tidigare forskning att det först och främst är i övrigt laglydiga jaktkortsinnehavare som bedriver olaglig jakt och att det därför var naturligt att intervjua just denna grupp. Hon hävdade också att jägare var en viktig grupp att nå eftersom att de jägare, mitt ibland dem, som sysslar med illegal jakt endast kan avskräckas från dessa brott om jägarkårens attityder till illegal jakt och diskussionsklimatet bland jägare förändras.

Statens roll återkom i diskussionen även i denna del av symposiet. Man undrade om jägare generellt upplever ett behov av självständighet och frihet i förhållande till staten och de formella lagarna (Krange och Skogen, 2011; von Essen och Hansen, 2016). På grund av detta kan det finnas mindre vilja att komma till förhandlingsbordet och ha en dialog med statliga aktörer, då man anser att dessa inkräktar på jaktens område. De statliga aktörerna klumpas samman och nämns ibland som 'troll, forskare, politiker och chefer' som borde lämna jägare ifred, som en jägare uttryckte det. Von Essen menade ändå att skyddade arter är av allmänt intresse för samhället och då kan inte jägare lämnas ifred att agera endast i enlighet med sina egna intressen, eftersom det berör en gemensam resurs (Nurse, 2016b).

Precis som Krange's fall där man anmälde en jägare för illegal jakt och sedan själva utfärda skydds jakt i samma revir så sänder svenska myndigheter också ut liknande motsägande signaler. I det svenska fallet som utspelade sig i Jämtland, fanns två genetiskt viktiga vargar som Naturvårdsverket bestämde sig för att flytta på eftersom de rörde sig in i renbetesland. I slutändan fick man dock utfärda skydds jakt på samma individer eftersom de återigen störde samerna. Deltagaren som bidrog med exemplet sa: "Så först fick dessa vargar kosta 832 000 styck, och sedan skjuter du dem". Han menade att detta varken var kostnadseffektiv hantering eller bidrog till jägares eller allmänhetens stöd för förvaltningen. Diskussionen efter von Essens föredrag handlade också om beslut om skydds jakt som blir överklagade och här frågade man sig speciellt: "hur gör vi för att åter göra vargförvaltningen till en offentlig fråga?". En deltagare vid symposiet anknöt på detta sätt till von Essens kritik om att man har övergett det offentliga samtalet när det gäller vargförvaltningen och att dessa frågor nu löses av "skjut, gräv, tig" eller genom rättssalar och överklaganden av frivilligorganisationer (von Essen och Allen, 2016a). Han hävdade att överklagandena hade tagit vargdiskussionen i en helt annan riktning – att bli en fråga om förhandlingar och upprivna politiska beslut. Han beklagade denna utveckling eftersom den ersatt den verkliga debatten: "För femton år sedan handlade diskussionen om själva vargförvaltningen men idag – det handlar om något helt annat". Fenomenet med att reducera viltvården till juridik, och flytta politiken till högre domstolar där man stämmer varandra och överklagar, är en amerikansk modell som har spritt sig in i Europa på senare tid, och som är en del av en liknande tendens som gäller inom flera områden i samhället idag (Kelemen och Sibbitt, 2004; Magnussen och Banasiak, 2013).

Diskussionen inriktade sig sedan mot att handla om den generella laglydigheten hos jägare som en social grupp. Gärningsmännen bakom ett fall av ”skjut, gräv, tig” föreslogs vara ”kriminella” i största allmänhet, med som minst skattesmitning och bokföringsbrott i bagaget. Jägarsamhället i stort består av laglydiga medborgare och denna grupp brottslingar borde inte benämnas som jägare över huvud taget utan istället kallas för brottslingar, menade en deltagare. En annan deltagare menade istället att jägare är en heterogen grupp och att det finns interna motsättningar. Samma deltagare menade också att vi behöver uppmärksamma den illegala jakten som inte handlar om stora rovdjur, illegal jakt på rådjur och älg, eftersom dessa brott kan motiveras med att man vill ha tillgång på kött snarare än att de beror på minskat förtroende för myndigheter och polisväsende. Det uppstod här efter en oenighet i församlingen om huruvida även ”köttmotiverad” jakt skulle inkluderas i diskussionen på symposiet. Medan Illegal jakt-projektet finansierats av Formas för att titta på alla delar av illegal jakt, menade Hansen och von Essen att det ändå oundvikligen blivit ett fokus på de mer omstridda formerna av illegal jakt eftersom den kopplas enklast till det underskott på legitimitet för myndigheter, beslut, lagar och regler som det var projektets syfte att studera. Därför blir bockjakt tio minuter efter solnedgången mindre intressant att analytiskt diskutera på symposiet, även om det finns de som påstår att ”köttmotiverad” illegal jakt kan vara av stort ekonomiskt värde i samhället. En jägarrepresentant på symposiet hävdade också att den illegala jakten på stora rovdjur behövde få stort utrymme i debatten eftersom den representerar en unik utveckling inom jägarkåren. Med detta menade han att jaktlarv och tjuvjakt för kött allmänt fördöms av jägare. Det är inte den sorts illegal jakt som upprätthålls av sociokulturella neutraliseringsargument. I motsats till vargjakten där det finns en sympati och ett stöd för förövarna. Han kopplade resonemanget till att jägarna är ideala som naturinspektörer, när det kommer till olagligt eller oetiskt uppförande i skogen. De finns där ingen annan rättsinstans kommer fram och deras attityder till illegal jakt och vilja att rapportera eller titta åt ett annat håll när de upptäcker något fel är den sociala kontroll som kan förhindra illegal jakt.

Slutligen vände diskussionen mot demokratins roll som en väg framåt för att minska illegal jakt. Hansen betonade att hans erfarenheter pekade mot behovet av att återföra jägare in i den offentliga diskussionen, och att de nuvarande förutsättningarna för allmänhetens deltagande var sneda och inte bidrog till meningsfulla forum för en dialog (som till exempel viltförvaltningsdelegationerna som diskuteras av von Essen och Hansen, 2015). Han uttryckte dock öppenhet för alternativa idéer som kan komma ur symposiet. En deltagare menade dock att jägare faktiskt var delaktiga i det demokratiska samtalet i viltförvaltningsdelegationerna. Men att det var den andra sidan – naturvårdare och frivilligorganisationer – som hade beslutat att överge demokratin till förmån för en mer kortsiktig juridisk strategi.

Dag 2: Sammanfattning av redovisningarna

Vems resurser?

Tarla R. Peterson

Den första presentationen dag 2 gjordes på engelska av Professor Tarla Rai Peterson. Hon berättade bland annat om boplundring och illegalt användande av naturresurser i ett bredare perspektiv och därigenom behandlade hon illegal jakt som en form av naturresursbrott bland ett flertal andra. Hennes presentation fokuserade på illegal plundring av havssköldpaddors ägg i Centralamerika och den förvaltning och rättsskipning som skapats för att lösa dessa problem, vilket bland annat inkluderade utveckling av kläckerier. Några optimistiska vägar framåt presenterades från El Salvador, där man genom medborgarforskning och allmänhetens deltagande skapade skyddsåtgärder för sköldpaddsägg. En diskussion som följde på presentationen behandlade bland annat betydelsen av en utomståendes perspektiv på plundring och dess problem, orsaker och följder. Man menade att det är mycket enklare för en utomstående forskare eller liknande som betraktar post-koloniala länder att upptäcka problem som hör samman med till exempel konflikter och spänningar omkring traditionellt användande av naturresurser. Men det kan vara svårare att upptäcka i våra egna nationella sammanhang, eller vi är i alla fall mindre kritiska, mot maktstrukturer och konflikter bakom illegal jakt på hemmaplan. Ett exempel på detta skulle kunna vara att i El Salvador kan man med ett utifrånperspektiv se den traditionella betydelsen av att plundra bon, även om det får oacceptabla effekter på djurlivet. Medan man i t.ex. Sverige i vissa fall enbart fokuserar på jaktbrottet utan att koppla det till en tradition av att begränsa rovdjur i naturen.

Enkäten: Jakt, vilt och etik

Helena Nordström Källström

I två på varandra följande anföranden berättade Helena Nordström Källström och Nils Peterson om motiven bakom enkätfrågorna som skickats ut inom ramen för projektet samt de preliminära resultaten av enkäten. Statistiken var helt färsk och detta var det första tillfälle som någon del av statistiken presenterades utanför projektgruppen. Nordström Källström visade en powerpointpresentation som sammanfattade de huvudsakliga frågeområden som togs fram och som sedan ledde till de olika avsnitten i enkäten. Avsnitten var: Jaktbakgrund, Värderingar och jaktetik, Legitimitet och förtroende, Utbildning och kunskap, Politiska frågor, Attityder till varg, Attityder till illegal jakt, Licensjakt och acceptans för varg samt sist Bakgrundsdata. Hon presenterade också de huvudsakliga syftena med enkäten som var 1) att kartlägga fenomenet illegal jakt och jägares attityder mot detta, 2) att kvantifiera förekomsten av illegal jakt samt 3) att verifiera och validera resultaten från intervjustudien med svenska jägare. Enkäten har arbetats fram under de första åren av projektet samtidigt som analysen av intervjuerna pågått. Den har sedan diskuterats med forskare och praktiker i många olika forum för att få sin slutgiltiga form. Innan enkäten skickades ut fick 30 utvalda jägare prova den och ge feedback.

Preliminära resultat från enkäten

M Nils Peterson

Peterson presenterade svaren på enkäten i form av statistik, genom att redogöra för demografiska variabler såsom inkomst, utbildningsnivå, kön och ålder. Han fortsatte med att redovisa motiv bakom jakt, hur jägare ser på etikediskussioner inom jägarsamhället (samt på vilket sätt dessa diskussioner borde bedrivas), moraliska aspekter i relation till olika tekniska hjälpmedel som är tillgängliga för dagens jägare och hur respondenterna karakteriserade inflytande, makt och tillit i förhållande till de institutioner som hanterar jaktfrågor.

Frågan om svarsfrekvens restes från publiken: Enkäten fick ca 950 svar vilket ger att ca 50 procent av de som fick enkäten svarade på den. Detta kan ses som ett bra resultat givet det känsliga ämnet. Enkäten skickades först ut i maj 2016 med två påminnelser. En deltagare tyckte att jägare normalt svarar i högre grad på enkäter (60-70 procent), men i och med fokus på bland annat illegal jakt och attityder omkring stora rovdjur (såsom varg) så kunde man förvänta sig en lägre svarsfrekvens.

Detta förutsågs också av projektgruppen eftersom man redan i pilotstudien fick indikationer på att vissa jägare inte ville svara. Pilotenkäten gick som sagt ut till 30 tillfrågade jägare och redan där fick man ett ganska stort bortfall som respondenterna förklarade med att man inte visste om man kunde lita på forskargruppen och avsändaren till enkäten. En bortfallsanalys är viktig att genomföra så att man kan fastslå exakt

vilka som valde att inte svara på enkäten. Enkäten sändes ut via post, men det var möjligt att svara på den både via svarspost men också elektroniskt i en online-version av enkäten för att fånga en större bredd av jägare.

I diskussionen efter föredraget så kom flera viktiga reflektioner omkring de preliminära resultaten fram. En fråga som kom upp var omkring stora markägares roll och hur deras ägande är spritt över landet. I norra Sverige ägs t.ex. ca 90 procent av marken av stora skogsbolag. Därför påpekades att jägares förtroende för markägares beslutsfattande omkring jaktfrågor och vargförvaltning kan skilja sig om man menar stora eller små markägare. Enskilda ”små” markägare kan ha signifikant högre förtroende hos jägare än de stora skogsbolagen. Det observerades också att ungefär hälften av alla jägare också är markägare och därför blir det svårt att urskilja markägare som en särskild grupp, menade en deltagare på symposiet. Det är heller inte alls säkert att jägarna vet vem som är markägare i alla situationer, vilket naturligtvis kan ha inflytande på vilket förtroende man har för markägaren.

Deltagarna på symposiet såg också snabbt ett samband mellan var någonstans i landet respondenterna bodde, egentligen hur långt ifrån maktcentrum, myndigheter och förvaltande instanser och vilket förtroende man hade för dessa. Ju längre bort desto mindre förtroende. Detta har bekräftats i intervjuer gjorda inom ramen för projektet (von Essen, 2016b).

Andra reflektioner bestod också av ett intresse för att se hur frågorna skulle besvarats av människor som inte sysslar med jakt, vanliga medborgare, medan andra observerade att flera av de frågor som enkäten tog upp skulle vara irrelevanta eller obegripliga för någon som inte jagar och att dessa frågor var speciellt framtagna med målgruppen i åtanke. Trots detta skulle ”vanliga” medborgares förtroende för olika myndigheter och attityder till olika jaktbrott vara intressant att undersöka.

Nordström Källström visade på en potentiellt problematisk sammanblandning av miljöorganisationer och djurrättsorganisationer, som en kategori i resultaten från enkäten. Hon menade att jägarorganisationer ofta såg sig som miljöorganisationer och att som frågan var formulerad på svenska var den mer nyanserad än på det sätt den presenterades i den engelska redovisningen. Slutligen diskuterade deltagarna omkring jägares varierande vilja att rapportera en annan jägare till myndigheterna för en överträdelse, i förhållande till att inte göra någonting eller att hantera felsteg inom jaktlaget. Här ansåg man, vilket inte var förvånande i ljuset av tidigare diskussioner omkring ”skjut, gräv, tig” att om stora rovdjur blivit dödade så blev detta inte offentligt eller gjordes något åt. Vissa felsteg kräver dock sociala sanktioner. Användning av viss illegal teknisk användning, som t.ex. att sätta upp en åtelkamera utan tillstånd, verkar inte vara en viktig fråga för jägare i ljuset av hur många sålda kameror som finns och hur få tillstånd som sökts.

Figur 3: Hans Peter Hansen lyfter frågan om framtiden.

Vägar mot en legitim viltförvaltning

Hans Peter Hansen

Hans Peter Hansen avslutade de formella presentationerna dag 2 och därmed hela symposiet om illegal jakt. Hans anförande fokuserade på framtiden, betraktande fenomenet illegal jakt ur ett perspektiv av hur det kan förändras och/eller begränsas. Han föreslog en långsiktig strategi som gick ut på att reducera risken för illegal jakt istället för att prata om kortsiktiga och omedelbara lösningar med syfte att avskräcka från illegal jakt. Genom nya former och arenor för medborgerligt deltagande kan man komma till rätta med känslan av att befinna sig utanför möjligheten att vara med och fatta beslut. Han bygger detta resonemang delvis på erfarenheter från jägare som håller på med illegal jakt i Trysil, och betonade att under rätt förutsättningar, skulle även dessa människor kunna delta i offentliga samtal tillsammans med andra intressegrupper, även om det är en stor utmaning. Denna utmaning behöver hanteras inom ramen för en institutionell reform av forum för allmänhetens deltagande och för diskussioner omkring vargförvaltningen i allmänhet på ett sätt som inte är förutbestämt med motsättningar och konflikter mellan olika intressegrupper (Hansen *et al.*, 2016).

Hansen noterade att situationen med illegal jakt i Finland hade förbättrats avsevärt under en period av sådana experimentella medborgarsamtal, och att Sverige skulle kunna ta efter med nya demokratiska vägar för deltagande. Hans argument som är grundade demokratiteori, betonar att nuvarande hantering genomförs i vertikal representativ demokrati när man istället borde stödja den horisontella dimensionen mellan jämlika medborgare. En möjlig strategi kan vara att utforska den kritisk-utopiska aktionsforskningen, som tillämpades i Trysil och delvis lyckades att etablera en gemensam utgångspunkt, en känsla av ägande och medborgerligt ansvar hos deltagarna.

Hansens inspel var en förberedelse till en kombinerad lunch och eftermiddagssession av grupparbete. Dessa gruppdiskussioner fokuserades på de teman som framträtt på symposiet, men de inriktades också på förändring.

Sammanfattning av gruppdiskussioner

Under eftermiddagen genomfördes gruppdiskussioner i nio grupper där vi medvetet blandat de olika inbjudna kategorierna av deltagare. Dessa fick sedan diskutera samt förbereda en presentation i plenum innan konferensen avslutades. Dessa presentationer och de diskussioner i plenum som följde redovisas nedan.

Figur 4: Grupppresentationer.

Figur 5: Grupppresentationer.

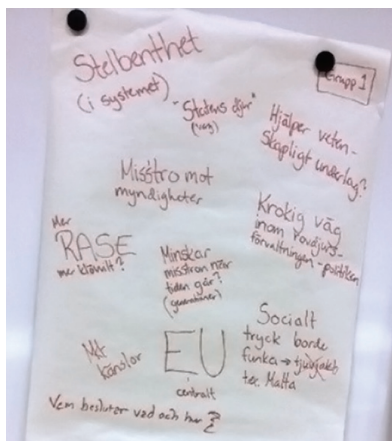
Grupp 1

Den första gruppen som presenterade sina diskussioner efter grupparbets-sessionen fokuserade på trögheten i beslutssystemet som berörde vargförvaltning, viltvård och bevarande. Man noterade också att gruppens interna diskussioner oundvikligen hade handlat om EU. Det finns de facto en utbredd misstro mot myndigheter i allmänhet och man menade att detta kan hänföras till EU-nivå. I synnerhet påpekade grupp 1 att flera av bevarandedirektiven inte längre har något med verkligheten att göra, som ett exempel har den skyddade storskarven frodats och istället blivit till en olägenhet.

Man lyfte också frågan om mer tillförlitliga vetenskapliga undersökningar skulle kunna lösa problemet, men diskussionen på symposiet menade snarare att vargfrågan lämnat forskningens domän och istället hanteras av politik och domstolar.

Man observerade faktiskt att frågan med konkurrerande vetenskapliga bedömningar och bevis som bas, blir föremål för politiserade spel av expertmakt som möjligen förvärrar konflikten snarare än att bidra till lösningar. Man enades om att det fanns gott om information om stora rovdjur, och att underskottet inte bestod i information utan i demokrati.

Grupp 1 menade också att statens hävdande av vargen bidrog till att den inte längre sågs som en lokal resurs, och det ansluter till en diskussion från den första dagen på

Figur 6: Diskussionspunkter hos grupp 1.

symposiet om ägandet av skyddade vilda djur (von Essen och Allen, 2016b). Man uppmärksammande situationen på Malta, där social kontroll har varit framgångsrikt för att minska den illegala jakten på fåglar (Raine *et al.*, 2016).

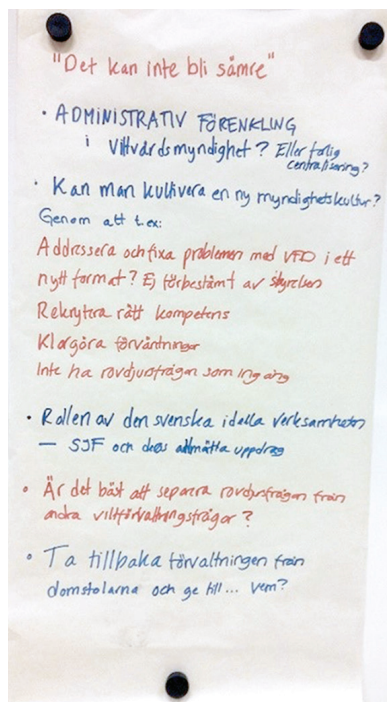
Slutligen ifrågasattes ifall misstro och bristande legitimitet för institutioner var något som gradvis urholkas med tiden och med nya generationer, eller hurvida förbittringen fortsatte och skapar ett arv av misstro också för framtida förvaltning och beslut. I intervjuerna som är genomförda inom ramen för projektet illegal jakt står det klart att tidigare misstag var kostsamt för nuvarande och framtida trovärdighet hos en statlig myndighet, som till exempel Naturvårdsverket.

Grupp 2

Grupp tvås diskussionspunkter fokuserade på den institutionella och förvaltande dimensionen av varg- och viltförvaltning och frågade sig samtidigt vilken typ av administrativa myndigheter, handläggare och kompetenser som behövs.

De diskuterade dessa mot en bakgrund av jägares kritik mot nuvarande myndigheter som man ansåg vara icke-fungerande, utan legitimitet eller som bara producerar beslut som lätt kan överklagas. Således betonade de behovet av en sammanhängande statsapparat för beslutsfattande och förvaltning omkring varg. Inom ramen för denna diskussion tog man också upp frågan om en möjlig ny viltförvaltningsmyndighet som är en del av den pågående vargdebatten. Det föreslogs ursprungligen till följd av delbetänkandet från utredningen omkring jaktlagstiftningen för två år sedan, som därefter övergavs eller upplöstes, och frågan om en ny myndighet bordlades.

Gruppen tog upp några viktiga varningar om att denna nya myndighet, om den blir verklighet, behövde lyssna in mer för att undvika samma problem som den nuvarande förvaltningen har och har haft. Exempelvis behövs personal som inte bara är rena biologer eller ekologer och förväntningar omkring vad som kan göras och inte kan göras inom varg-

Figur 7: Diskussionspunkter hos grupp 2.

förvaltningen måste klargöras i ett tidigt skede för att undvika de problem som drabbat viltförvaltningsdelegationerna, där man trodde att man hade större frihetsgrader och mandat än man hade (von Essen och Hansen, 2015). Man föreslog också att man oavsett forum för deltagande som hör samman med myndigheten skulle tjäna på att flytta diskussionen från att handla enbart om varg och istället handla om viltförvaltning i allmänhet och därmed undvika att bygga in en motsättning – alternativt skapa ett deliberativt forum för enbart vargfrågor. Det noterades i diskussionen att denna typ av forum tenderade att bestå av inre spänningar redan från början (se t.ex. Hansen *et al.*, 2016). Gruppen avslutade med att problematisera omkring vem som egentligen är berörd av vargförvaltningen, samtidigt som man observerade att denna fråga numera hade förpassats till domstolar. Både i gruppdiskussionerna och i plenum uppstod meningsskiljaktigheter omkring vilket mandat svenska jägareförbundet hade. Dels ville man ha en stark närvaro i civilsamhället såsom miljöorganisation, dels ville man arbeta nära den nya viltförvaltningsmyndigheten som en rådgivande organisation, i en förlängning av deras allmänna uppdrag.

Grupp 3

För grupp 3, framstod illegal jakt framförallt som ett problem för jägares trovärdighet, och därmed ett hot mot överlevnaden och legitimiteten för jakten som sådan. De underströk att lagarna inte var rimliga i nuläget, och att vägar framåt måste inkludera deltagande av de lokalt påverkade människorna i processen. I diskussionen som följde så underströk deltagare tillsammans med grupp 3 vikten av att förmedla forskning på ett tillgängligt och tydligt sätt gentemot praktiker om det ska ske några framgångar. Praktikerna inom viltförvaltningen har inte tillräckligt med tid för att kunna ta till sig annat än korta, handlingsinriktade handledningar på svenska. Detta jämfördes med den nuvarande situationen där långa akademiska avhandlingar på engelska eller vetenskapliga artiklar aldrig hittar fram till dessa skrivbord. Man ville också betona vikten av samhällsnyttig forskning d.v.s. forskning som kan förbättra förvaltningen och som inte bara hör hemma i akademiska "bubblor". Detta uttalande startade en diskussion om möjligheten att ta fram forskningsidéer på gräsrotsnivån bland praktiker. Samverkande aktionsbaserade forskningsprojekt kan visa sig vara viktiga för att överbrygga klyftan mellan akademiker och praktiker när man vill implementera forskningresultat i vardaglig praxis. Gemensam faktasökning där föreslogs som en samverkande forskningsstrategi där praktiker i verkligheten, de som påverkas direkt, kan vara med och gemensamt bygga upp forskningsprojekt genom att formulera problemen som de ser dem.

Grupp 4

Grupp 4 ifrågasatte delvis premisen att illegal jakt på varg berodde på politiskt motstånd. Man noterade bredden av motiv bakom denna typ av brott och uppmärksammade den ekonomiskt motiverade tjuvjakten på klövdjur i södra och mellersta Sverige. Man anknöt till den pågående diskussionen på symposiet och frågade sig om den här typen av illegal

jakt passade inom ämnet för symposiet eftersom den kan anses som mindre beroende av legitimitetskris och känsla av utanförskap för de som begått brotten. Dock tyckte man att den ekonomiskt motiverade jakten var ett allvarligt problem. Grupp 4 presenterade också sina diskussioner runt statens velighet i vargfrågan. Här, avsåg deras kritik och primära förbättringsförslag behovet av tydliga och konsekventa signaler när det gäller förvaltningen, i motsats till att pendla fram och tillbaka inkonsekvent. Man återvände till det tidigare exemplet där en norsk jägare dömts för illegal jakt i ett revir som sedan ställdes under skydds jakt. Generellt önskade man att regeringen satte ned foten i frågan samt uppfyllde de löften man gett. När beslut fattats behövs de genomföras istället för att överges, undermineras eller ifrågasätts av den beslutsfattande församlingen.

Grupp 5

Grupp 5 påtalade vargens symboliska roll i konflikten, i hela Norden. De menade att vargen är en symbol för större samhällsfrågor och sociopolitiska motsättningar i respektive land och att det idag har blivit svårt att skilja själva djuret från detta sammanhang. Inom detta område så pratade gruppen också om ekonomiska orättvisor och bristen på proportioner som kännetecknar vargförvaltningens kostnader på landsbygden (till exempel att spendera flera hundra tusen kronor på en enstaka vargfamilj och sedan skjuta den, under skydds jakt). Man argumenterade för att nuvarande förvaltningsstrategier var långt ifrån kostnadseffektiva. Förutom att vara kontraproduktivt för själva bevarandet av vargen, så blir kostnaderna för samhället också en källa till alienering gentemot jägare och lokala samhällen, vilket bekräftas av intervjuer gjorda inom projektet (von Essen, 2016b). Grupp 5 riktade också kritik mot de överklaganden av bland annat skydds jakt som gjorts på senare tid och konstaterade att juridiken kommer att bli det ställe där vargfrågan kommer att avgöras i framtiden om man ser på nuvarande tendenser. Gruppen betonade också att det ofta i denna typ av diskussioner blir ett fokus på illegal jakt på varg, medan jaktbrott är mycket bredare och även berör andra arter. Presentationen avslutades med att summera gruppens diskussion omkring jaktetik. Man frågade sig hur och i vilken utsträckning den generella diskussionen omkring etik bland jägare kan göras tillräckligt bra för att även inkludera social kontroll i syfte att komma tillrätta med illegal jakt. Jaktetiken hör närmare samman med sociala normer och gruppträck än på formella lagar och regler (von Essen och Hansen, 2016). I nuläget finns ett motstånd bland jägare mot att rapportera illegal jakt och detta är en nyckelfråga att lösa för att komma tillrätta med olika typer av jaktbrott. Här kan också stora jordägares attityder vara viktiga för den sociala kontrollen. Om t.ex. ett skogsbolag sätter in sanktioner mot jaktlag där det förekommer illegal jakt så kommer det att kunna minska acceptansen för illegal jakt i samhället, trodde en av deltagarna.

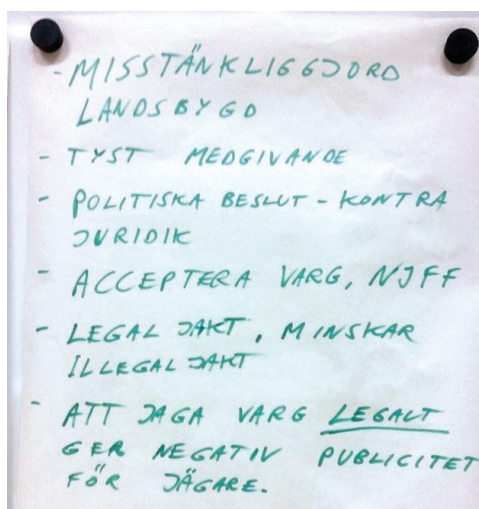
Grupp 6

Ganska likt grupp 3, så var grupp 6 oroliga för hur illegal jakt påverkade samhällets förtroende för jägarkollektivet och dess överlevnad i längden. Dock menade grupp 6 att även den legala vargjakten, licensjakten, inverkade negativt på jägares kollektiva anseende genom bland annat negativ publicitet. En person i gruppen menade att få jägare öppet skulle medge att de deltagit i licensjakt på varg av rädsla för hur det skulle beskrivas offentligt. De som representerade rättsväsendet i gruppen menade att de hade att hantera stora mängder hot mot vargjägare, och att ingen ”stolt presenterade sig som vargjägare” i dagen diskussionsklimat.

I fortsättningen av gruppen diskussionen om illegal kontra legal jakt på varg, menade man att en intuitiv åtgärd för att minska illegal jakt på varg vore att tillåta viss jakt på varg, åtminstone mer än som tilläts idag utan att bli överklagad. Precis som grupp 4 fanns kritiska reflektioner omkring att flytta vargförvaltningspolitiken till domstolar.

De menade att om man tillät utvecklingen av vargförvaltningen att gå i den riktningen så skapas en komplicerad relation mellan politiska beslut och dessa rättsliga processer. Även om fenomenet att överklaga också är politiskt till sin natur, så har det inte samma legitimitet som det formella statliga beslutsfattandet i medborgarnas ögon. ”Svensk politik har nått vägs ände, jag menar, det är bara juridik numera”, sa en deltagare. Precis som grupp 5 så undrade gruppen vad nästa steg i denna utveckling skulle innebära.

Grupp 6 presenterade också landsbygdens roll i neutraliserandet och urskuldandet av illegal jakt – via tyst acceptans eller ovilja att anmäla. Medan andra brott (såsom till exempel barnmisshandel) snabbt skulle bli uppmärksammat i bygden, ”om du skjuter en varg så ställs inga frågor”. Samtidigt konstaterades att hela landsbygden (inklusive jordbruks- och fäbodsorganisationer) alltför lätt anklagades för ”medhjälp” i jaktbrott (genom t.ex. tyst acceptans), när de ofta inte hade något med det att göra. Det verkliga ”stödet” för illegal jakt på landsbygden eller i lokalsamhället komplext och varierar från fall till fall och är ett aktivt val.

Figur 8: Diskussionspunkter hos grupp 6.

Grupp 7

Ungefär på samma sätt som grupp 6, så lyfte grupp 7 upp reflektioner omkring vilken påverkan illegal jakt kan ha på licensjakten. Man var orolig för att illegal jakt kunde underminera den tillåtna jakten genom att genetiskt viktiga individer kunde falla offer för ”skjut, gräv, tig” och då skulle licensjakten på dessa flockar avbrytas på grund av nya genetiska förutsättningar. Gruppen betonade vikten av att kommunicera detta till

jägarkåren. Om man tidigt kan visa att illegal jakt förvärrar situationen för jägarkåren, med fler vargar än vad som från början beslutats, så kan acceptansen för dessa jaktbrott minska. Det skulle istället verkligen kunna ses som allvarliga brott och en björntjänst mot jägarkåren. Grupp 7 kopplade detta till en större diskussion omkring social kontroll och acceptans mot både regler och regelbrott i lokalsamhället och frågade sig om hur man på bästa sätt kunde få till en förändring inom detta område.

Men man uppmärksammade också att denna diskussion behövde nå längre än till att bara beröra jägarkåren. Allmänheten behövde också engageras och utbildas. Det gäller till exempel tydlig information om vad som ingår i vargförvaltningen, vilken roll jakt och avlivning har inom viltförvaltningen och kontinuerliga rapporter omkring viltförvaltningsbeslut. Förutom utbildnings- och informationsdimensionen, så är det också viktigt med en demokratisk dialog, menade gruppen. Här problematiserades det symboliska inflytandet i förhållande till det reella inflytandet inom t.ex. länsstyrelsernas viltförvaltningsdelegationer och hur viktiga dessa kommer att vara i framtiden.

Grupp 8

Deltagarna i grupp 8 engagerade sig i en diskussion (vid presentationen i plenum) omkring ”direkt berörda”. Vilka kan på riktigt ha denna status i vargfrågan, och vilka är inte direkt berörda? Grupp 8 argumenterade för att det i nuläget var lätt för vem om helst att ge sig in i debatten, utan har något riktigt (ekonomiskt) intresse eller något att förlora i dagens situation (d.v.s. inte direkt berörd). Detta kopplades till att ta ansvar för sina åsikter och beslut och bedöma konsekvenserna av dem. ”Direkt berörda” är en omstridd term, som oavsett har en betydelse för vem som ska ha mandat att vara med och bestämma och i vilken grad. Medan lantbrukare med betesdjur och jägare tydligt kan ses som påverkade av beslut omkring vargförvaltning, så kan man också argumentera för att allmänheten och miljöorganisationer har intresse av hur det går för Sveriges vargpopulation, dessa är en gemensam tillgång enligt det nuvarande paradigmet (Nurse, 2016a). I enlighet med det senare synsättet så kan vargen inte förvaltas enbart på lokal nivå av lokalsamhällen.

Gruppen ansåg att det fanns ett behov att återskapa det demokratiska engagemanget. Denna uppmaning grundade sig i att man upplevde att det pågående politiska samtalet antingen avslutats eller bara tystnat och att detta behövde startas om i samhället. Den nuvarande tystnaden var förståelig, men ändå i slutändan ett aktivt val som inte ledde till en långsiktig lösning eller bidrog till samexistens (”tystnaden är den sämsta delen”). Gruppen var överens om att intressegrupper mer och mer hade placerat sig i sina respektive skyttegravar och att samhällsengagemang i form av dialog hade blivit sällsynt. Genom att hänvisa till relativt framgångsrika dialogprocesser bland medborgare i Finlands vargförvaltning så föreslog man liknande aktiviteter i t.ex. Sverige och Norge. För att hitta ett gemensamt utgångsläge för en sådan process så föreslog en deltagare att ramen för deltagande behövde förändras; diskussionen måste starta i något annat än vargförvaltningen för att kunna engagera medborgare, eftersom frågan från början är så infekterad. Samtidigt påpekade symposiet att det fanns en risk i ”allmänt prat” och

att det var viktigt att koppla dialogdiskussioner till verkligt handlande, beslut, inflytande och förvaltningsinriktningar.

Grupp 8 lyfte också upp frågan om enhet, klarhet, konsistens och långsiktig planering från myndigheter och regering, som en reaktion mot att beslut som går fram och tillbaka skapar osäkerhet och tvivel. Klarhet och enhet kan t.ex. innebära inrättandet av en myndighet (viltvårdsmyndigheten i Sverige) för att övervaka och koordinera alla ärenden som handlar om viltvård, eller helt och hållet använda ett lagutrymme, ett straff eller uttalanden av en minister. Som det viktigaste av allt så tyckte grupp 8 att man skulle gå tillbaka och undersöka vilken som var grundidén bakom direktiven som nu används: Vad ville man faktiskt uppnå och hur kan vi återgå till rätt spår för att åstadkomma detta?

Grupp 9

Den sista gruppen som fick presentera sina diskussioner var ett internationellt urval av deltagare som först av allt fokuserade på den falska konsensus-effekten. Detta betydde att man behövde kritiskt granska sociala mediers roll och inflytande på diskussioner omkring varghat, illegal jakt och misstro mot myndigheter och hur detta relaterade till verklig förekomst av jaktbrott. Falsk konsensus betyder att människor tror att andra människor har mer lika värderingar med en själv än de i verkligheten har; det handlar om att överskatta likheter i beteende, tanke eller ställningstagande (Mannarini *et al.*, 2015). När det gäller vargfrågan så kan högljudd och inflammerad retorik på sociala medier ha en radikaliserande effekt på vanliga jägare. Alternativt kan förekomsten av detta på sociala media ge allmänheten en förvriden bild av det verkliga stödet och viljan hos vanliga jägare att begå jaktbrott.

Gruppen presenterade därefter en fråga som växt fram ur deras diskussion: Vad blir effekterna om man dömer ”goda” människor, i förhållande till att inte döma dem? Vilka signaler sänder detta och vad är mest produktivt? Det har observerats att det kan bli problematiskt för statens legitimitet om rättsystemet pekar ut personer som av den breda allmänheten ses som goda, ärliga och i övrigt laglydiga medborgare. Samtidigt om man skulle se åt ett annat håll skulle det kunna sända problematiska signaler om att lagarna som gäller dem inte skulle vara legitima från början. Slutligen reflekterade gruppen över vägar framåt för viltförvaltningen. Man frågade sig om det är konstruktivt i nuläget att söka efter konkreta lösningar till problemen i förhållande till att istället försöka hitta någon sorts överenskommelse omkring vilken process och fungerande arrangemang som behövs för att komma närmare framtidens konkreta lösningar.

Sammanfattande diskussion

I följande stycke tar vi upp de teman som växte fram under symposiet och gör en syntes av dessa i en diskussion. Temana representerar de mest diskuterade, mest samstämmiga eller mest kontroversiella ämnena som togs upp av deltagarna på symposiets två dagar. Dessa har identifierats från transkript av anteckningar och en genomgång av alla gruppresentationer.

“Elefanten i rummet” – EU

Europeiska unionen var ett ofta omnämnt och ibland hett ämne som genomsyrade både gruppdiskussionerna och diskussionerna i symposiets plenum under båda dagarna. Detta gällde främst i fyra typer av diskussioner: 1) De praktiska konsekvenserna av att Norge inte är med i EU, 2) de stelbenta och föråldrade bevarandedirektiven, 3) att EU har olika inställning till illegal jakt beroende på vilket medlemsland det gäller och 4) i vilken utsträckning nordiska jägare och berörda behöver bli mer synliga på EU-nivå för att påverka politik och policy omkring vargförvaltningen, t.ex. genom FACE.

Först, eftersom norska representanter deltog på symposiet så kunde man se på EU och dess inflytande på bevarandet av vargen och illegal jakt ur ett annat perspektiv. Norge är ju inte ett medlemsland och kan därför skjuta av vargar i ett större antal (t.ex. genom deras zon-bestämmelse) än både Sverige och Finland som båda har skrivit under habitatdirektivet. Samtidigt så är även Norges vargpopulation skyddad av Bern-konventionen samt i stor utsträckning delad med Sverige, vilket betyder att det som händer på den norska sidan av gränsen också har effekter på EU-nivå. Diskussioner omkring möjligheten till gemensam förvaltning över gränsen stöter ofta på patrull just på grund av EU-medlemskapet. I vilken utsträckning kan vargpopulationen förvaltas gemensamt mellan Sverige och Finland i det nuvarande juridiska landskapet?

Eftersom alla bevarandedirektiv och överklaganden kan spåras tillbaka till EU-nivå och till formuleringar i Habitatdirektivet så fanns det en gemensam känsla på symposiet att dessa direktiv i sig själva borde problematiseras och utvärderas med avseende på deras praktiska relevans och legitimitet. Vi såg att flera diskussioner cirklade runt behovet av en uppdatering, revidering eller förbättring av direktiven genom att 1) börja med att klargöra syftet och vad de är tänkt att åstadkomma och 2) undersöka om någon arts populationsstatus förändrats och kan vara föremål för en revidering. Vargen

var inte utgångspunkten för detta förslag utan snarare betonades problemet med några fågelarters bevarandestatus (vilka också ibland är föremål för illegal jakt) eftersom man inte har lyckats anpassa direktiven efter dagens verkliga populationer.

Det kan dock noteras att EU har haft en genomgång av Habitat- och fågeldirektivet 2015–2016, med uppdatering av populationsstatus som uttalat syfte. I december 2016 så publicerades den slutgiltiga utredningens resultat och man kom fram till att direktiven ”är fortsatt högst relevanta och lämpade för sitt syfte”. Samtidigt adderades invändningar för att betona att den praktiska användningen av direktiven behövde förbättras, speciellt genom att samarbeta tätare i ”partnerskap med lokala myndigheter och olika intressegrupper i medlemsstaterna för att få igenom praktiska resultat i verkligheter för naturen, människorna och ekonomin i EU”. Detta utslag retar säkert några av symposiets deltagare eftersom de noga påpekat att det inte finns mycket handlingsutrymme inom EU-direktiven i dagsläget och att överstatliga revideringar av direktiven krävs för att kunna genomföra förbättringar och underlätta förändringsarbete regionalt.

EU-administrationen verkar emellertid vara medveten om att några av problemen runt direktiven och deras roll potentiellt leder till illegal jakt. Man har t.ex. i ett tidigare betänkande, gått med på att de överklaganden av licensjakten som gjorts är en ”oavsiktlig effekt relaterad till hur direktiven tillämpas” (European Environment on Environment, 2015, p. 17).

Man noterar också, i enlighet med synpunkter på symposiet, att det inom EU:s bevarandepolitik olyckligt skapats ett ensidigt fokus på vargen som ett flaggskepp bland arter som man vill bevara. I EU:s egen kritik i utvärderingen så beskrivs att det medlemsstaterna har funnit en tendens att fokusera på känslomässiga argument och individualisera vargar istället för att se till den större helheten i bevarandet. Bland annat påstår utvärderingen att detta har resulterat i en ”alltför riskfientlig strategi för att hantera effekter på vissa skyddade arter, som t.ex. genom att fokusera på specifika individer istället för att se på bevarandestatusen för den berörda populationen” (Europeiska Commission on Environment, 2015, s. 15).

Det tredje temat som togs upp i samband med diskussionerna om EU var det omkring den till synes inkonsekventa hanteringen av vargjakt beroende på vilken medlemsstat som det gäller. De franska och italienska modellerna för att hantera vargsituationen togs upp tidigt på symposiet, och bidrog till reflektioner omkring hur olika medlemsstater kan agera för att påverka antalet vargar i landet. Det påstods att EU implicit och godtyckligt verkade tolerera Italienarnas ”skjut, gräv, tig”-sätt att hantera vargsituationen på sin egen landsbygd eftersom man inte ens försökt få till en godkänd licensjakt genom politiska diskussioner. I det franska fallet trodde man inte att fransmännen skulle nöja sig med att flyttas runt av EU-parlamentet i denna fråga eftersom det finns starka intressen för jakt- och landsbygdsfrågor i det franska samhället. På grund av detta har det funnits en större tolerans för illegal jakt i södra Europa i jämfört med i de nordiska länderna. Symposiet menade att de nordiska länderna (och speciellt Sverige) med en laglydig- och ”bäst i klassen”-inställning arbetat hårt för en rimlig vargförvaltning som har lagen på sin sida, men som till slut sett sig tvungna att ge upp. Den signal som flera av deltagarna på symposiet uppfattat av denna hantering var att EU föredrog illegal jakt före lagliga alternativ när det gäller vargförvaltningen.

För det fjärde så lyftes EU:s roll ofta upp i diskussionerna på symposiet när det handlade om hur vi kan röra oss framåt för att komma till rätta med illegal jakt samtidigt som vi måste försöka skapa legitimitet och acceptans för vargförvaltningen och dess bevarande. I enlighet med diskussionerna om EU-direktivens stelbenthet fanns en konsensus på symposiet omkring att dessa behövde ses över (denna konsensus kan vara färgat av sammansättningen av deltagare på symposiet). Det kan noteras att symposiet ägde rum två veckor innan EU publicerade sin egen slutliga bedömning och utvärdering av habitatdirektiven som kan sammanfattas med att inga sådana strukturella förändringar behövdes.

Det fanns också ett nyktert konstaterande från symposiet som helt enkelt menade att jägarorganisationerna inte hade något annat val än att bli mer strategiska på EU:s spelplan för att komma ur det nuvarande underläge som man upplevde i förhållande till de övriga miljöorganisationerna. Än så länge hade de varit få diskussioner om potentialen för paraplyorganisationen FACE som en plattform för en sådan politisk mobilisering. I själva verket samarbetar FACE med en internationell jägargrupp direkt i EU-parlamentet. Eftersom de också ansvarar för bevarandefrågor kan det finnas möjligheter att faktiskt påverka direktiven. Men det som stärker FACE makt att faktiskt påverka i dessa frågor är potentiellt också det som undergräver möjligheten, nämligen att FACE består av alla medlemsstaters jägarorganisationer där det finns mer prioriterade frågor att bedriva gemensam lobbyverksamhet omkring i jämförelse med de nordiska ländernas vargproblem. Det kan faktiskt vara en poäng för nordiska jägarorganisationer (inklusive Norge) att utforska andra koalitioner på egen hand som de sedan kan uppvakta FACE tillsammans med. T.ex. finns den underutnyttjade Nordiska jägaralliansen som idag består av omkring 600 000 jägare i Sverige, Norge, Finland, Danmark och på Island.

Social kontroll bland jägare

Symposiet inleddes den första dagen med ett citat från en intervju ifrån det Formas-finansierade projektet som löd: "Det finns ingen polis i skogen". Detta satte igång reflektioner under de två dagarna omkring brottsbekämpningens begränsningar på landsbygden. Den presentation som hade tydligt polisiärt eller kriminologiskt fokus (Paul Larsson) betonade svårigheterna med bekämpningen av jaktbrott inom ramen för ordinarie polisarbete, med t.ex. solidaritet på landsbygden, tystnad och skyddande samhällen som de främsta hindrena. Detta bekräftades under dag två när forskargruppen presenterade de preliminära undersökningsresultaten, där jägare visade ovilja till att medverka till att rättsliga åtgärder vidtogs när det gällde t.ex. illegal jakt på vargar. Det var något som borde hanteras internt i jaktlaget eller, ännu hellre, något som inte talades om överhuvudtaget. En anledning till detta kan vara en sorts självbevaringsdrift; diskussionerna under symposiet visade t.ex. att, offentliggörandet av illegal jakt var både dyrt och kontraproduktivt för hela jägarkåren.

En föreläsare för jägarintresset hävdade vid ett tillfälle att ”jägare är de mest effektiva naturinspektörerna” när det gäller att hitta olagligt eller oetiskt uppförande i skogen. Detta bekräftas i Formasprojektets publicerade resultat som visar sofistikerade sociala sanktionssystem för intern kontroll inom jakten (von Essen och Hansen, 2016). Social kontroll ska inte avfärdas som något underordnat som bara träder i kraft när formella lagar eller rättsskipning är ogiltig eller är tillämplig. Som diskussionerna på symposiet antyder, tenderar informella system som påbjuder vad som får och inte får göras att uppvisa fler och noggrannare tabun än vad ordinarie regelverk gör. Det kan t.ex. handla om att bryta mot en social konvention eller underlåta att respektera den interna jaktetiken och jaga genom att vara ineffektiv, slarvig eller slösaktig på något sätt (Kaltenborn *et al.*, 2013). En av anledningarna till varför vissa deltagare inte var alltför oroliga för kommersiellt driven, ”kött-baserad” tjuvjakt på klövdjur i samma utsträckning som illegal jakt på stora rovdjur, var att den tidigare formen allmänt fördömdes av jägarkollektivet. Om den typen av illegal jakt ska överleva som kommer den att göra det genom att vara opportunistisk och dold och utan moraliskt från jägarkåren.

Utmaningen blir att försöka överföra den stigmatisering och det sociala tabut som tjuvjakt innebär att också innefatta illegal jakt på stora rovdjur. I diskussionerna och presentationer tidigare under symposiet hade man visat att jägare som ägnar sig åt illegal jakt kan överskatta det stöd de har från jägarkåren (och det lokala samhället), som i själva verket inte vill vara delaktiga eller stöder denna typ av brott. Skälen till detta kan man bara spekulera i än så länge, men kanske beror det på högljudda myndighetskritiska röster från jägare på t.ex. sociala medier. I verkligheten, menade en deltagare på symposiet, så avskyr de flesta jägare illegal jakt på vargar och skulle endast tolerera detta under vissa extrema omständigheter. Detta överensstämmer med slutsatserna från intervjustudien, där mycket få respondenter uttryckt ett direkt stöd för en sådan handling (von Essen, 2016b). Man kunde bara gå med på illegal jakt på varg om det var den sista utvägen och utan överdriven grymhet. Mari Pohja-Mykräs indirekta scenariobaserade intervjuteknik som hon använt på finska jägare har gett liknande resultat, men visade att finländarna potentiellt var mer benägna att sympatisera med illegal jakt på varg (Pohja-Mykrä och Kurki, 2014).

Med tanke på att svenska jägare tenderar att vara i stark opposition mot vargförvaltningens förutsättningar och de rättsliga direktiven omkring skyddandet av vargen, är det kanske inte möjligt att försöka uppmuntra till ökad social kontroll med lagen som enda grundval eller för den delen med avsikt att skydda vargpopulationen. Det är tydligt att reglerna inte ses som legitima och att jägare visar motstånd mot att reglerna sträcker sig in på deras område från första början. Det finns för lite stöd för att bevara vargen. Men det kan finnas andra dimensioner av jägares moral där man skulle kunna kanalisera social kontroll för att komma tillrätta med illegal jakt på varg. Detta av två anledningar: den biocentriska-jämlika och den ekocentriska dimensionen av jägares moral. Jägare blir mer och mer angelägna om djurvälstånd och det visar sig i stränga normer för jakt på ett sätt som inte orsakar onödigt lidande: t.ex. snabb avlivning, uthållig spårning, att inte skjuta en sugga eller get med ung avkomma och att anpassa ammunitionsval efter viltart. Illegal jakt på varg har åtminstone ryktet om sig att bryta mot en del av dessa normer; de har utövats via snöskoter, vargar har klubbats till döds,

det har pratats om att skjuta vargar i magen så att de har möjlighet att ta sig iväg och dö långsamt på någon annans mark.

Eftersom jägare är intresserad av välfärd för vilda djur så kan man förvänta sig att det grymma, slarviga och osnygga sätt på vilket vargar jagas illegalt kan leda till sociala sanktioner mot själva tillvägagångssättet, även om de inte omfattar vargjakten som sådan. Detta är naturligtvis avhängigt av ett fortsatt arbete med den etiska och moraliska utvecklingen inom jägarkollektiven inom hela Norden. Detta är ett arbete som redan pågår inom jägarorganisationer. Separata initiativ har tagits från både Danmarks Jægerforbund och Svenska Jägareförbundet för att arbeta med jaktetik i fleråriga projekt; ”jakt etiket” respektive ”etiketsatsningen” (Råd, 2010). Genom att driva på om den etiska dimensionen av illegal jakt så kan man beröva de som jagar illegalt känslan av en sorts ”tjuvheder” (Eliason, 2013), men detta kan vara svårt i de fall där vargjägare till exempel i allmänhet är kriminella.

Den andra moraliska dimensionen, innehållande den ekocentriska- eller helhetslogiken, skulle kunna få jägare att motsätta sig illegal jakt på varg på grund av att det kan skapa oönskade effekter på lång sikt. Det vill säga, om jägare har tillräcklig information om vargpopulationen och flockstrukturen hos djuren, så skulle man vara mindre benägen att inrikta illegal jakt mot genetiskt viktiga vargar så att man på det sättet kan undvika att påverka bevarandeinsatser negativt och på det sättet minska kostnaderna även för sig själva. Att skjuta genetiska viktiga individer är att göra jägarkollektivet och landsbygdsbefolkningen en otjänst, eftersom det undergräver den lagliga licensjaktens möjligheter. Detta var fallet till exempel på Malta, där illegal jakt på fåglar resulterade i en sanktion för hela jägarkollektivet: deras jaktsäsong kortades genom ett regeringsbeslut (Raine *et al.*, 2016).

Ökad social kontroll som medel för att komma tillrätta med illegal jakt kommer inte ske över en natt. Den är känslig för fler kulturella och mellanmänskliga faktorer. Det bygger också på att ett större antal jägare står upp mot en viss handling eller brottsligt beteende, eller att en person med stort lokalt inflytande eller hög status (t.ex. en respekterad jaktledare eller en stor markägare) gör samma sak. Detta väcker naturligtvis frågan om hur man ska identifiera nå dessa inflytelserika personer eller få den stora massan på sin sida.

Ny rättslig arena för vargpolitiken och konsekvenser därav

En återkommande, men också väntad, diskussion på symposiet var de överklaganden som miljöorganisationer gjort för att stoppa licensjakt. Detta pågår mest i Sverige, eftersom norska organisationer inte kan överklaga inom ramen för EU:s habitatdirektiv om man anser att en licensjakt hotar bevarandestatusen för en art. I Finland har licensjakten varit mer lyckad eftersom man meddelar beslut om licensjakt för vintern redan under sommaren, och om några överklaganden då sker så är beslut i de ärendena redan fattade

när själva jakten ska starta. I Sverige överklagar miljöorganisationerna precis innan jakten ska starta och jakten skjuts då upp i väntan på beslut och när jakten kan starta igen är säsongen ofta redan över, snön är borta och det går inte längre att spåra varg.

Aarhuskonventionen som ger miljöorganisationer (med en särskild ställning och ett visst antal medlemmar) möjlighet att motsätta sig beslut omkring miljöfrågor såsom viltförvaltning och artskydd (Epstein och Darpö, 2013) har kommit för att stanna. Miljöorganisationer har blivit duktiga på rättsliga processer i förhållande till andra parter som överklagar (Jans och Marseille, 2010). Detta har inneburit att de får kritik för att sabotera förutsättningar för förvaltningen (Comaroff, 2001). I diskussionerna i plenum på symposiet, så sågs miljöorganisationernas överklaganden som deras lagliga rätt precis som att alla har rätt att överklaga visa typer av beslut. Men de specifika typer av överklaganden som bara var till för att obstruera licensjakten sågs som ett sätt att underkänna och överge demokratiska processer. Detta sågs även som slutet för politiken (i dess lagstiftande roll) och en början på ett system där samhällsfrågor avgörs i domstolar istället. Vargförvaltningen har i alla fall flyttat in i domstolarna, enligt symposiet. Man kan dock argumentera för att domstolsöverklagandena också är politik, men på en annan arena.

Två saker kan vara viktiga för miljöorganisationerna att åstadkomma med dessa överklaganden, förutom att tillfälligt stoppa licensjakten (några deltagare menar att de bara är ute efter att stoppa licensjakten: ett slags direkt agerande utan vilja att diskutera). Ett är allmänhetens stöd, åtminstone den del av allmänheten som inte jagar. Detta framstod klart i Sveriges första rättsprocess omkring licensjakt 2010, där man spelade på sympati för olagligt dödade vargar (från en icke-livskraftig vargstam) och oro för EU-kommissionens vrede över att Sverige inte följde habitatdirektivet. Några år senare diskuterade man dock om inte dessa överklaganden hade en motsatt och tröttande effekt hos allmänheten eftersom jägare kastades runt mellan olika beslut. I alla fall verkar intresse hos dagspressen för att beskriva licensjakt som ett grovt brott mot vargar ha svalnat. Det andra som miljöorganisationerna försöker uppnå med överklagandena är stöd från EU-kommissionen. Överklagandena bygger på att kommissionen kan straffa och böt-fälla medlemsstater som genom licensjakt inte respekterar habitatdirektivet.

Problemet för miljöorganisationerna än så länge är att EU-kommissionen inte är tillräckligt handlingskraftiga när det gäller att genomföra de ekonomiska straff för Sverige och Finland som man har varnat för. Detta berövar inte bara överklagandena på legitimitet och tyngd, utan det ifrågasätter även EU:s engagemang för att driva igenom habitatdirektivet överhuvudtaget. Några av symposiets deltagare föreslog att man hellre än att vara kvar i det rättsliga limbo som dessa (meningslösa-förutom tillfälligt stopp för jakten) överklaganden skapade skulle be att få avgöra hela frågan om licensjakt och överklagandeprocessen i domstol på EU-nivå en gång för alla. Detta är naturligtvis en riskfylld strategi för jägare som önskar sig licensjakt i framtiden. Andra deltagare hade mer tillförsikt inför den utveckling på nationell och regional nivå för att begränsa möjligheten till överklaganden (som t.ex. att Naturvårdsverkets beslut inte skulle gå att överklaga till högre instanser), men noterade också att detta inte var hela lösningen på problemet.

Licensjaktens framtid är osäker. Men vad som är säkert är att den nuvarande trenden att flytta viltförvaltningspolitiken till domstolar kommer att fortsätta så länge det inte

finns en stark politiskt vilja och agerande för att förhindra att detta sker. Detta anknöt till en diskussion bland jägare om att också bli skickliga aktörer på den juridiska arenan. En grundläggande syn bland symposiets deltagare var dock att det var en olycklig utveckling som flyttade vargförvaltningen ännu längre bort från de människor och regioner som påverkas och istället till högre domstolar och byråkrater. Detta var inte ett spel som jägare önskade få färdigheter inom utan istället betonades vikten av att återta frågan från domstolarna och få tillbaka en offentlig diskussion; ”tillbaka till demokratin”. Om fler aktörer från naturvårdssidan deltagit på symposiet kan denna diskussion eventuellt fått någon ytterligare nyans.

Framtida perspektiv för att komma tillrätta med illegal jakt

Det faktiska stöd som illegal jakt har på landsbygden eller i lokalsamhällen diskuterades under symposiet och beskrevs som extremt komplext. Detta skapade en reell utmaning för symposiet att inom ramen för formatet och den avsatta tiden kunna utveckla konkreta förslag för att komma åt detta stöd. Under de gemensamma diskussionerna och under gruppdiskussionerna kom dock flera faktorer som handlade om tid och plats fram som viktiga för hur sociala och politiska drivkrafter skapas och upprätthålls. Faktorer som handlar om tid och plats blir därigenom indirekt komponenter som kan adresseras på olika nivåer för att på ett mer konstruktivt sätt hantera illegal jakt. Dessa faktorer inkluderar EU:s roll och problemen med att tillämpa habitatdirektiv istället för att beakta innehållet i dem, vilken roll social och kontroll och tillit spelar, och vilken roll det har spelat att man under senare år gjort viltförvaltningen till en mer juridisk fråga. Man diskuterade också betydelsen av ett vardagligt perspektiv och forskningens roll.

Som redan nämnt så motsatte sig flera deltagare att illegal jakt skulle kunna analyseras utifrån begreppet politiskt motstånd. Trots detta så fanns konsensus omkring att vissa typer av illegal jakt hörde samman med sociala och politiska drivkrafter och att dessa typer av illegal jakt hade att göra med beslutsfattandets och rättssystemets legitimitet inom viltförvaltningen. Även om det fanns en juridisk legitimitet som kanske till och med blivit förstärkt genom att viltförvaltningen mer och mer blivit en fråga för det juridiska systemet (som man betraktar den svenska vargförvaltningen) så saknas den lokala legitimiteten, framförallt från de medborgare som uppfattar sig bära kostnaderna för en förvaltning som de upplever som orättvis, fel och vilande på oklar grund. Detta perspektiv på legitimitet understryker att legitimitet är ett vidare begrepp än bara vad lagen föreskriver.

Förutom en bristande legitimitet så finns också en allmän känsla av litet eller inget politiskt erkännande (jmf Honneth, 1995), den sociala kontrollen minskar och mistroendet mot de officiella beslutsvägarna och den allmänna debatten i samhället ökar i samband med att man väntar sig stora konsekvenser på olika nivåer. På förvaltningsnivån resulterar detta i ineffektiva förvaltningsplaner och på den samhälleliga

nivån kan vi observera en ökad politisk populism. Från jägarkollektivets perspektiv så belyste slutsymposiet att risken med en fortsatt illegal jakt inte bara kommer att leda till en misstro mot framtida beslut och förvaltning utan också till negativ publicitet och minskat förtroende för jägarkåren från allmänhetens sida, vilken kan leda till att skada jägarkårens rykte och möjlighet att överleva på lång sikt. Denna risk förstärks genom den pågående media debatten som kanske ger allmänheten en falsk bild av att jägarkåren mangrant sluter upp omkring och även deltar i illegala aktiviteter.

Det fanns en allmän överenskommelse att problemet med den sociala och politiskt motiverade illegala jakten inte var beroende av otillräcklig vetenskaplig fakta eller kunskapsluckor omkring vilt, utan mer en fråga om hur värderingar och mål på den övergripande institutionella nivån hänger ihop med möjligheten att genomföra dessa värderingar och mål. I fallet med vargförvaltningen så är gapet mellan den strategiska och den i den institutionella nivån på ena sidan och den praktiska verkligheten på andra sidan för stort när det handlar om att genomdriva habitatdirektivet och behov och värderingar hos de människor och medborgare som vardag påverkas negativt av genomdrivandet av samma direktiv. Detta behöver inte ha att göra med vilka mål och värderingar som finns i själva direktivet, utan snarare om hur det presenteras, utförs och genomdrivs från myndigheternas sida. Av denna anledning så behövs en ökad känslighet och en bättre förståelse för dessa negativt påverkade medborgares vardagliga villkor på EU-nivå.

Ett otillräckligt rättssystem och en ökning av juridisk hantering av vargförvaltningen i Skandinavien kräver också viktiga förändringar. De upprepade överklaganden som görs av miljöorganisationer omkring beslut tagna av Svenska länsstyrelser ses som ett systematiskt sätt att förvrida kommunikationen genom att använda rättsliga möjligheter, och därmed slå ut den politiska diskussionen. Detta beskrevs på symposiet som kontraproduktivt i den mening att det i ökad utsträckning bidrar till att illegal jakt upplevs som det enda återstående alternativet för att vargar.

Förutom tydlighet, konsistens och långsiktig planering från myndigheternas och regeringens sida så behövs också en enighet inom viltförvaltningen. Detta inkluderar tillit mellan aktörer, och starkare social kontroll för att förhindra illegal jakt och kan endast uppnås genom att inkludering och deltagande av de lokala medborgare vars vardag påverkas av den samma. Forum för delaktighet och gemensam faktainsamling är nödvändigt här. Inte som exklusiva forum för beslutsfattande utan för att återaktivera den politiska debatten om våra gemensamma resurser (som t.ex. vargar eller lokala landskap). På detta sätt kan vi identifiera hållbara lösningar i skärningspunkten mellan natur och kultur t.ex. viltförvaltningen, och skapa en känsla av gemensamt ägande, inte bara på den materiella nivån utan även för själva processen. Det har sagts att denna typ av forum inte existerar utan behöver utvecklas och man pekade samtidigt på vikten av samhällsnyttig forskning. I den svenska kontexten infördes en ny viltförvaltningsnivå 2009; viltförvaltningsdelegationerna, dessa diskuterades på symposiet som en arena för bättre möjligheter till dialog. Denna nya nivå var ett försök att stärka lokala aktörers röst inom svensk viltförvaltning, men inom ramen för formatet så har man inte ännu haft mandat eller integritet för att till fullo kunna fungera som deliberativa arenor för svensk viltförvaltning. Istället har det blivit en ny institution med liten politisk legitimitet som snarare reproducerar de konflikter som redan finns mellan olika intressen inom viltförvaltningen.

Sammanfattande kommentarer

Symposiet utgjorde ett forum för att dela några av resultat från det Formasfinansierade projektet *Utmaningar för den politiska legitimiteten inom svensk naturresursförvaltning - fallet illegal jakt* med praktiker från myndigheter och frivilligorganisationer i Skandinavien. Det bidrog också till en arena för att använda praktiska erfarenheter från praktiker tillsammans med vetenskaplig kunskap i en diskussion omkring illegal jakt och dess följder. Syftet var inte att legitimera, rationalisera eller ursäkta illegal jakt eller andra illegala handlingar, utan att få en bättre förståelse för vilka mekanismer som driver dessa företeelser. I och med detta så avsåg symposiet att skapa möjligheter att kunna genomföra rätt typ av förebyggande åtgärder för att minimera illegal jakt inför framtiden och därmed dess indirekta politiska och ekologiska konsekvenser, som diskuterats ovan. Symposiet tog inte fram lösningen på problemet med illegal jakt, med erkännande de politiska drivkrafterna och vikten av att använda nya politiska metoder för att hantera problemet. Deltagarna på symposiet diskuterade begreppet illegal jakt i ljuset av egna erfarenheter och bidrog därmed till en mer nyanserad bild av komplexiteten i illegal jakt.

En generell slutsats från symposiet var att konsekvenserna av illegal jakt har en negativ påverkan på jägarkollektivet, på viltförvaltningen och på samhället i stort, inklusive både på nationell och internationell myndighetsnivå. En annan slutsats var att socialt och politiskt motiverad illegal jakt behöver bemötas med demokratiska metoder och berör myndigheter alltifrån EU-nivå till den lokala nivån, men också allmänheten, både lokalt och nationellt. Hur man ska stärka den demokratiska dimensionen i viltförvaltningen verkar vara en stor framtida utmaning för myndigheter, frivilligorganisationer och forskarsamhället att utforska.

Vi som organiserat symposiet vill tacka alla deltagare för deras aktiva engagemang och bidrag till symposiets diskussioner. Vi vill också tacka de inbjudna föreläsarna Olve Krange, Maria Pohja-Mykrä och Paul Larsson.

Referenser

- Archer, J. (1999). Poaching gangs and violence: The urban-rural divide in nineteenth-century Lancashire. *British Journal of Criminology*, 39 (1): 25-38.
- Blevins, K. & Edwards, T. (2009). Wildlife Crime. In Miller, J. (Ed.). *21st Century Criminology: A Reference Handbook*, Sage Publications.
- Boitani, L. (2000). Action plan for the conservation of the wolves (*Canis lupus*) in Europe. In *Nature and environment*. Rome, Italy: Convention on the conservation of wildlife and natural habitats.
- Boonstra, W.J., Birnbaum, S. & Björkvik, E. (2016). The quality of compliance: Investigating fishers' responses towards regulation and authorities. *Fish and Fisheries*, 18 (4): 682-697.
- Browne-Nuñez, C., Treves, A., MacFarland, D., Voyles, Z. & Turng, C. (2015). Tolerance of wolves in Wisconsin: A mixed-methods examination of policy effects on attitudes and behavioral inclinations. *Biological Conservation*, 189: 59-71.
- Chapron, G. & Treves, A. (2016). Blood does not buy goodwill: Allowing culling increases poaching of a large carnivore. *Proceedings of the Royal Society of London B: Biological Sciences*, 283: 20152939.
- Comaroff, J.L. (2001). Colonialism, Culture, and the Law: A Foreword. *Law & Social Inquiry*, 26 (2): 305-314.
- Eliason, S. (2013). Policing the Poachers in the United States: A Qualitative Analysis of Game Wardens and Profiling. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 8 (2): 235-247.
- Eliason, S.L. (1999). The illegal taking of wildlife: Toward a theoretical understanding of poaching. *Human Dimensions of Wildlife*, 4 (2): 27-39.
- Epstein, Y. & Darpö, J. (2013). The Wild Has No Words : Environmental NGOs Empowered to Speak for Protected Species as Swedish Courts Apply EU and International Environmental Law. *European Environmental & Planning Law*, 10 (3): 250-261.
- Fairhead, J., Leach, M. & Scoones, I. (2012). Green Grabbing: A new appropriation of nature? *The Journal of Peasant Studies*, 39 (2): 237-261.
- Gezelius, S.S. & Hauck, M. (2011). Toward a Theory of Compliance in State-Regulated Livelihoods: A Comparative Study of Compliance Motivations in Developed and Developing World Fisheries. *Law & Society Review*, 45 (2): 435-470.

- Givá, N. (2016). *Parks with People? Action Research in Bridging Conservation and Livelihoods in Limpopo National Park, Mozambique*, Diss. Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences.
- Hagstedt, J. & Korsell, L. (2012). Unlawful Hunting of Large Carnivores in Sweden. In Ellefsen, R., Sollund, R. & Larsen, G. (Eds.). *Eco-global Crimes: Contemporary Problems and Future Challenges*, Ashgate, pp. 209–231.
- Hansen, H.P., von Essen, E. & Sriskandarajah, N. (2016). Citizens, Values and Experts: Stakeholders and the Inveigling Factor of Participatory Democracy. In Hansen, H.P., Nielsen, B.S., Sriskandarajah, N. & Gunnarsson, E. (Eds.). *Commons, Sustainability, Democratization: Action Research and the Basic Renewal of Society*, Routledge, pp. 125–150.
- Hiedanpää, J., Pellikka, J. & Ojalampi, S. (2016). Meet the parents: Normative emotions in Finnish wolf politics. *Trace: Finnish Journal for Human-Animal Studies*, 2: 4–27.
- Holmberg, S. & Weibull, L. (2011). Förtroendekurvorna pekar uppåt. In Holmberg, S. & Weibull, L. (Eds.). *Lycksalighetens ö*, Gothenburg, pp. 45–64.
- Jans, J.H. & Marseille, A.T. (2010). The Role of NGOs in Environmental Litigation against Public Authorities: Some Observations on Judicial Review and Access to Court in the Netherlands. *Journal of Environmental Law*, 22 (3): 373–390.
- Kaltenborn, B.P., Andersen, O. & Linnell, J.D.C. (2013). Is hunting large carnivores different from hunting ungulates? Some judgments made by Norwegian hunters. *Journal for Nature Conservation*, 21 (5): 326–333.
- Kelemen, R.D. & Sibbitt, E.C. (2004). The Globalization of American Law. *International Organization*, 58 (01): 103–136.
- Kränge, O. & Skogen, K. (2007). Reflexive tradition: Young working–class hunters between wolves and modernity. *Young*, 15 (3): 215–233.
- Kränge, O. & Skogen, K. (2011). When the lads go hunting: The ‘Hammertown mechanism’ and the conflict over wolves in Norway. *Ethnography*, 12 (4): 466–489.
- Magnussen, A.-M. & Banasiak, A. (2013). Juridification: Disrupting the Relationship between Law and Politics? *European Law Journal*, 19 (3): 325–339.
- Mannarini, T., Roccato, M. & Russo, S. (2015). The false consensus effect: A trigger of radicalization in locally unwanted land uses conflicts? *Journal of Environmental Psychology*, 42: 76–81.
- Manning, R. (1993). *Hunters and Poachers: A Social and Cultural History of Unlawful Hunting in England 1485–1640*. Oxford University Press.
- Massé, F. & Lunstrum, E. (2016). Accumulation by securitization: Commercial poaching, neoliberal conservation, and the creation of new wildlife frontiers. *Geoforum*, 69: 227–237.
- Musgrave, R., Parker, S. & Wolok, M. (1993). The Status of Poaching in the United States: Are We Protecting Our Wildlife? *Natural Resources*, 33: 977–1014.
- Nurse, A. (2016a). Beyond the property debate: Animal welfare as a public good. *Contemporary Justice Review*, 19 (2): 174–187.

- Nurse, A. (2016b). Criminalising the right to hunt: European law perspectives on anti-hunting legislation. *Crime, Law and Social Change*, 67: 383-399.
- Ojalampi, S. & Blomley, N. (2015). Dancing with wolves: Making legal territory in a more-than-human world. *Geoforum*, 62: 51-60.
- Okiihiro, N.R. (1997). *Mounties, Moose, and Moonshine: The Patterns and Context of Outport Crime*. Toronto: University of Toronto Press.
- Peltola, T. & Heikkilä, J. (2015). Responseability in wolf-dog conflicts. *European Journal of Wildlife Research*, 61 (5): 711-721.
- Peterson, M.N., von Essen, E., Hansen, H.P. & Peterson, T.R. (2016). Illegal fishing and hunting as resistance to neoliberal colonialism. *Crime, Law and Social Change*, 67 (4): 401-413.
- Pohja-Mykrä, M. (2017) Community power over conservation regimes: Techniques for neutralizing the illegal killing of large carnivores in Finland. *Crime, Law and Social Change*, 67 (4): 439-460.
- Pohja-Mykrä, M. (2016c). Illegal Hunting as Rural Defiance. In Donnermeyer, J. (Ed.). *The Routledge International Handbook of Rural Criminology*. Abingdon, Oxon: Routledge, pp. 329-337.
- Pohja-Mykrä, M. & Kurki, S. (2014). Strong community support for illegal killing challenges wolf management. *European Journal of Wildlife Research*, 60 (5): 759-770.
- Raine, A.F., Gauci, M., & Barbara, N. (2016). Illegal bird hunting in the Maltese Islands: An international perspective. *Oryx*, 50 (4): 597-605.
- Råd, D.D. (2010). *Udtalelse om jagt*. Copenhagen: Department of Justice.
- Sherman, L.W. (1993). Defiance, Deterrence, and Irrelevance: A Theory of the Criminal Sanction. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30 (4): 445-473.
- Theodorakea, I.T. & von Essen, E. (2016). Who let the wolves out? Narratives, rumors and social representations of the wolf in Greece. *Environmental Sociology*, 2 (1): 29-40.
- Thompson, E.P. (1975). *Whigs and Hunters: The Origin of the Black Act*, Breviary Stuff Publications.
- Wall, T. & McClanahan, B. (2015). Weaponizing conservation in the 'heart of darkness': The war on poachers and the neocolonial hunt. In Brisman, A., White, R. & South, N. (Eds.). *Environmental Crime and Social Conflict Contemporary and Emerging Issues*, Ashgate.
- Vitali, C. (2014). A frame-analytical perspective on conflict between people and an expanding wolf *Canis lupus* population in central Italy. *Oryx*, 48 (04): 575-583.
- von Essen, E. (2016a). Environmental Disobedience and The Dialogic Dimensions of Dissent. *Democratization*, 2: 305-324.
- von Essen, E. (2016b). *In the Gap Between Legality and Legitimacy: Illegal Hunting in Sweden as a Crime of Dissent*, Diss. Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences.
- von Essen, E. & Allen, M.P. (2015). Reconsidering Illegal Hunting as a Crime of Dissent: Implication for Justice and Deliberative Uptake, *Criminal Law & Philosophy*, 11 (2): 213-228.

- von Essen, E. & Allen, M.P. (2016). A Rabble in the Zoopolis? Considering Responsibilities for Wildlife Hybrids. *Journal of Social Philosophy*, 47 (2): 171-187.
- von Essen, E. & Allen, M.P. (2017). From Obstructionism to Communication: Local, National and Transnational Dimensions of Contestations on the Swedish Wolf Cull Controversy. *Environmental Communication*, 11 (5): 654-666.
- von Essen, E. & Hansen, H.P. (2015). How Stakeholder Co-management Reproduces Conservation Conflicts: Revealing Rationality Problems in Swedish Wolf Conservation. *Conservation & Society*, 13 (4): 332-344.
- von Essen, E. & Hansen, H.P. (2016). Policing Peers Between Law And Morality: A Socio-Legal Perspective On Managing Misconduct In Hunting. *International Journal of Rural Criminology*, 1 (4).
- von Essen, E., Hansen, H.P., Nordström Källström, H., Peterson, M.N. & Peterson, T.R. (2014). Deconstructing the Poaching Phenomenon: A Review of Typologies for Understanding Illegal Hunting. *British Journal of Criminology*, 54 (4): 632-651.
- von Essen, E., Hansen, H.P., Nordström Källström, H., Peterson, M.N. & Peterson, T.R. (2015). Toward a critical and interdisciplinary understanding of illegal hunting: A synthesis of research workshop findings. *Urban and Rural reports 2015:1*, Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences.

Appendix I

Program

Dag 1 den 30 november

09:00-10:00	Ankomst Bergendal - morgonfika
10:00-10:15	Välkomst
10:15-11:00	Presentation av program för symposiet och projektets bakgrund och innehåll Hans Peter Hansen, projektledare, Sveriges lantbruksuniversitet
11:15-12:00	<i>Intervjuundersökning om illegal jakt – Hur kan vi förstå illegal jakt som politiskt motstånd?</i> Erica von Essen, forskare, Sveriges lantbruksuniversitet
12:00-13:00	Lunch
13:00-13:20	<i>Illegal hunting as sociopolitical resistance in an international perspective</i> M Nils Peterson, forskare, North Carolina State University
13:20-13:30	Reflektioner från plenum
13:30-13:50	<i>Dehumaniseringen och den illegala jaktens militarisering på den Afrikanske kontinenten</i> Erica von Essen, forskare, Sveriges lantbruksuniversitet
13:50-14:00	Reflektioner från plenum
14:00-14:20	<i>Illegal jakt i Norge</i> Olve Krange forskare, Norsk institutt for naturforskning
14:20-14:30	Reflektioner från plenum
14:30-14:50	<i>Polisiär perspektiv på Illegal Jakt</i> Paul Larsson, forskare ved forskningsavdelingen til Politihøgskolen, Norge.
14:50-15:00	Reflektioner från plenum
15:00-15:30	Fika
15:30-17:00	Gruppdiskussion: <i>Illegal jakt som politiskt motstånd</i>
17:00-17:30	Gemensam diskussion: <i>Illegal jakt i förhållande till viltförvaltningens legitimitet</i>
19:00-	Middag

Dag 2 den 1 december

- 08.00–08.30 *Illegal use of natural resources in Central America and India – similarities and differences*
Tarla R. Peterson, professor, University of Texas at El Paso
- 08.30–08.50 *Introduktion till frågeundersökning: Vad tycker svenske jägare om illegal jakt - Enkät om 'Jakt, vilt och etik'*
Helena Nordström Källström, forskare, Sveriges lantbruksuniversitet
- 08.50–09.30 *Result from national survey on Hunting, wildlife and ethic*
M Nils Peterson, docent, North Carolina State University
- 09.30–09.45 Reflektioner från plenum
- 09.45–10.15 Fika
- 10.15–11.00 *Viltförvaltning i ett förändringsperspektiv – Hur kan vi stärka legitimiteten och minimera illegal jakt?*
Hans Peter Hansen, projektledare, Sveriges lantbruksuniversitet
- 11.00–12.30 *Gruppdiskussion: Implikationer för viltförvaltning och forskning – Konkreta behov och förslag på förändringar*
- 12.30–13.30 Lunch
- 13.30–14.30 *Presentation av konkreta behov och förslag på förändringar*
- 14.30–15.00 *Avslutning: Hur kommer vi vidare?*
- 15.00– Fika

Deltagare

NAMN	ORGANISATION
Anders Wetterin	Lantbrukarnas Riksförbund
Angus McHattie	Scottish Crofters Federation
Anna Danell	Rovdjurshandläggare, Länsstyrelsen i Norrbotten
Anna Krusic	Digitalkommunikatör, Skog, naturvård och gruvor, Naturskyddsföreningen
Björn Forsberg	Enhetschef, Länsstyrelsen Dalarna
Caroline Lundmark	Vilthandläggare, Länsstyrelsen i Örebro
Christer B. Jarlås	Miljöåklagare, Östersund
Christer Pettersson	Naturvårdsverket
Christian Gamborg	København University
Erica von Essen	Sveriges lantbruksuniversitet
Erkki Turtinen	Game and Fisheries Manager, Metsähallitus/ Forststyrelsen (Finland)

Espen Farstad	Informasjonssjef NJFF
Gunnar Gløersen	Jaktvårdskonsulent, Jägarförbundet Mitt
Göran Toss	Ordförande Naturskyddsföreningen Östergötland
Hanna Ek	Naturvårdsverket
Hans Peter Hansen	Sveriges lantbruksuniversitet
Helena Nordström Källström	Sveriges lantbruksuniversitet
Henrik Tågmark	Förste vice ordförande och rovdjursansvarig i förbundsstyrelsen
Hove Sørensen	Danmarks Jægerforbund
Jan Eriksen	Ordförande Viltförvaltningsrådet, Danmark
Jens Gustafsson	Riksjaktvårdskonsulent
Johan Svalby	FACE, Federation of Associations for Hunting and Conservation of the EU.
Jonas Bergman	Chef viltfunktionen, Länsstyrelsen Dalarna
Klas Allander	Naturvårdsverket
Lars Bendik Austmo	Seksjonsleder, Rovviltseksjonen, Statens Naturoppsyn Miljødirektoratet
Lars Lundman	Polis Norrbotten
Mads Flinterup	Danmarks Jægerforbund
Mari K Pohja-Mykrä	Finland
Markus Aho	Game and Fisheries Warden, Metsähallitus/ Forststyrelsen (Finland)
M Nils Peterson	North Carolina State University
Ole Mattis Lien	Fylkessekretær i NJFF-Hedmark
Olle Olsson	Svensk jakt
Olve Krange	Norwegian Institute for Nature Research - NINA
Paul Larsson	Politihøgskole i Norge
Pauline Palmcrantz	Föreningen Sveriges Fäbodbrukare
Peter Sunde	Århus universitet
Rebecca Nordenstam	Miljöjurist Naturskyddsföreningen
Roar Lundby	Jaktkonsulent NJFF
Roland Saitzkoff	Länsstyrelsen Norrbotten
Sara Sundin	Länsstyrelsen Gävleborg
Sofia Ageheim	Länsstyrelsen Gävleborg
Sofia Efraimsson	Sveriges lantbruksuniversitet
Solveig Larsson	Jägarnas Riksförbund
Tarla R. Peterson	El Paso University of Texas

PREVIOUSLY PUBLISHED AT THE DEPARTMENT

Urban and Rural reports (2015-)

- 2017:1 On Illegal Killings of Wildlife in Fennoscandia—Symposium Report
von Essen, E., Nordström Källström, H., Hansen, H.P., Peterson, M N. & Peterson, R. T.
eISBN: 978-91-85735-43-3
- 2016:1 Att lära ut akademiskt skrivande – en handledning med exempel på övningar
Eriksson, C.
eISBN: 978-91-85735-38-9
- 2015:1 Toward a critical and interdisciplinary understanding of illegal hunting—a synthesis of
research workshop findings
von Essen, E., Hansen, H. P., Nordström Källström, H., Peterson, N. & Peterson, T. R.
ISBN: 978-91-85735-36-5, eISBN: 978-91-85735-37-2

Reports - Department of Urban and Rural Development (2007-2014) ISSN: 1654-0565

- 3/2014 Nature interpretation. Sandberg, E.
Besökarnas tankar. Meningsskapande i naturum förstått genom listning av besökarnas
tankar. En metodstudie
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-34-1, eISBN: 978-91-85735-35-8
- 2/2014 Landscape architecture. Dövlén, S. & Olsson, E.
Nationella, regionala och kommunala aktörer om implementering av den europeiska
landskapskonventionen i Sverige. Planering och förvaltning av landskap
ISSN: 1654-0565, eISBN: 978-91-85735-33-4
- 1/2014 Rural development. Eksvärd, K., Lönngrén, G., Cuadra, M., Francis, C., Johansson, B.,
Namanji, S., Rydberg, T., Ssekyewa, C., Gissén, C. & Salomonsson, L.
Agroecology in practice. Walking the talk
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-31-0, eISBN: 978-91-85735-32-7
- 2/2013 Environmental communication. Bergeå, H., Hallgren, L., Westberg, L. & Ångman, E.
Dialogprocessen om allemansrätten Underlag för utveckling av dialogmetodik och
dialogkompetens
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-30-3
- 1/2013 Landscape architecture. Berglund, U., Nord, J., Eriksson, M., Antonson, H., Butler, A.,
Haaland, C., Hammarlund, K., Hedfors, P., Thiirmann Thomsen, R. & Åkerskog, A.
Landskapsanalys för transportinfrastruktur - en kunskaps- och metodredovisning
för utveckling av väg- och järnvägsprojekt i enlighet med den europeiska
landskapskonventionen
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-29-7
- 5/2012 Nature interpretation. Arnell, A. (red.)
Besökarnas röster. Utvärdering av naturvågläddning, Besökarstudier, Reviewing
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-28-0

- 4/2012 Rural development. Eriksson, C. & Wangenfors, T.
Fäbodbrukare om fäbodbrukets framtid. Beskrivningar av driftens villkor och synpunkter på landsbygdsprogrammet från Sveriges fäbodbrukare
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-27-3
- 3/2012 Nature interpretation. Caselunghe, E.
Forskningsperspektiv på naturvägledning
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-26-6
- 2/2012 Landscape architecture. Eklund, K. J. (red.)
Parken på Grönsö. Om bevarande och utveckling av en historisk park
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-25-9
- 1/2012 Rural development. Bartholdson, Ö., Beckman, M., Engström, L., Jacobson, K., Marquardt, K. & Salomonsson, L.
Does paying pay off? Paying for ecosystem services and exploring alternative possibilities
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-24-2
- 3/2011 Landscape architecture. Berglund, U., Eriksson, M. & Ullberg, M.
Här går man. Gångtrafikanter erfarenheter av gåendemiljön i tre städer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-23-5
- 2/2011 Landscape architecture. Msangi, D.
Land Acquisition for Urban Expansion: Process and Impacts on Livelihoods of Peri Urban Households, Dar es Salaam, Tanzania
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-22-8
- 1/2011 Landscape architecture. Berglund, U., Eriksson, M., Nord, J., Butler, A., Antonson, H., Hammarlund, K., Hedfors, P. & Åkerskog, A.
Om landskap och landskapsanalys för väg och järnväg - ett kunskapsunderlag med fokus på begrepp och exempel
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-21-1
- 2/2010 Swedish EIA Centre. Asplund, E., Hilding-Rydevik, T., Håkansson, M. & Skantze, A.
Vårt uppdrag är utveckling - hållbar utveckling och regional tillväxt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-20-4
- 1/2010 Landscape architecture. Berglund, U. & Nordin, K.
Barnkartor i GIS- ett verktyg för barns inflytande
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-19-8
- 7/2009 Swedish EIA Centre. Kågström, M.
Hur ska man hantera det här med hälsa? En kunskapsöversikt om hälsans roll i konsekvensbeskrivning och transportplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 6/2009 Swedish EIA Centre. Åkesson, G., Calengo, A. & Tanner, C.
It's not a question of doing or not doing it - it's a question of how to do it. Study on Community Land Rights in Niassa Province, Mozambique (English version)
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2009 Nature interpretation. Arnell, A., Jansson, S., Sandberg, E. & Sonnvik, P.
Naturvägledning i Sverige - en översikt
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-16-7

- 4/2009 Sida's Helpdesk for Environmental Assessment, Swedish EIA Centre. Engström, L.
Liquid Biofuels - Opportunities and Challenges in Developing Countries
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-15-0
- 3/2009 Landscape architecture. Hedfors, P. (ed.)
Urban naturmark i landskapet en syntes genom landskapsarkitektur.
Festskrift till Clas Florgård
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-14-3
- 2/2009 Environmental communication. Andersson, Y., Setterwall A. & Westberg, L.
Miljökommunikation för miljöinspektörer
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-13-6
- 1/2009 Landscape architecture. Berglund, U., Nordin, K. & Eriksson, M.
Barnkartor i GIS och trafiksäkerhet. Ett forskningsprojekt i samarbete med
Örbyhus skola
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-12-9
- 7/2008 Swedish EIA Centre. Sandström, U. G. & Hedlund, A.
Behovsbedömning av detaljplaner
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-11-2
- 6/2008 Rural development. Emanuelsson, M., Johansson, E. & Ekman, A-K.
Peripheral Communities, Crisis, Continuity and Long-term Survival
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 5/2008 Landscape architecture. Norrman, S. & Lagerström, T.
Grönsö park och trädgårdar
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-06-8
- 4/2008 Swedish EIA Centre. Hedlund, A. & Johansson, V.
Miljökonsekvensbeskrivning. Aktörernas roller och betydelse
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-10-5
- 3/2008 Rural development. Palmer, S., Nilsson, A. & Roigart, A.
Dynamic Change in Rice Production Systems in the Mekong Delta. A students field
report from An Gian
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-09-9
- 2/2008 Landscape architecture. Florgård, C.
Översyn av landskapsarkitektprogrammet SLU, Uppsala
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-08-2
- 1/2008 Swedish EIA Centre. Lindblom, U. & Rodéhn, J.
MKB-tillämpningen i Sverige. Antalet MKB för verksamheter och åtgärder
2005 och 2006
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-07-5
- 5/2007 Swedish EIA Centre. Lerman, P. & Hedlund, A.
Miljöbedömning och andra konsekvensanalyser i vattenplanering
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-04-4
- 4/2007 Swedish EIA Centre. Sandström, U. G. Svensk översättning.
Biologisk mångfald i miljökonsekvensbeskrivningar och strategiska miljöbedömningar.
Bakgrundsdokument till konventionen om biologisk mångfald, beslut VIII/28:
Frivilliga riktlinjer om konsekvensbedömning innefattande biologisk mångfald
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-03-7

- 3/2007 Swedish EIA Centre. Wärnbäck, A.
Cumulative Effects in Swedish Impact Assessment Practice
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-02-0
- 2/2007 Landscape architecture. Myhr, U.
Miljövärdering av utemiljöer. Metodbeskrivning för EcoEffect Ute
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-01-3
- 1/2007 Rural development. Helmfrid, H.
Naturesyn. Tre svar på vad natur är
ISSN: 1654-0565, ISBN: 978-91-85735-00-6

Ett ökat missnöje bland delar av landsbygdsbefolkningen och jägarsamhället gentemot bevarandepolitiken för stora rovdjur har påverkat den sociopolitiskt motiverade illegala jakten på dessa arter. Denna typ av jaktbrott har legat som grund för undersökningen i ett tvärvetenskapligt internationellt samarbetsprojekt lett av forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet, vid Ultuna. Efter tre år av djupintervjuer med jägare, en enkätundersökning, jämförelser med andra delar av världen och nära samarbete med forskare i Fennoskandia avslutades projektet 2016.

Föreliggande rapport fullbordar resultatförmedlingen och den avslutande diskussionen omkring forskningsresultaten från projektet och ger samtidigt uppslag för framtida forskning. För första gången presenterades hela projektet och dess medlemmar för en publik bestående av praktiker och intressegrupper runt jakt. Rapporten sammanfattar på detta sätt två dagars temadiskussioner i en workshop med 45 representanter från olika samhällssektorer, bland annat jägare- jordbruks- och naturskyddsorganisationer, länsstyrelser, Naturvårdsverket, polis och åklagare som de ser ut i länderna som utgör Fennoskandia: Sverige, Norge, Danmark och Finland. Diskussionerna handlade om social kontroll och illegal jakt, att flytta viltförvaltningen till domstolarna, EUs inflytande och olika plattformar för att förebygga illegal jakt, speciellt på stora rovdjur, som vargar.

Rapporten riktar sig till både forskare och praktiker som möter problem med social accepterade, men hemliga och gömda, former av illegal jakt som i sin tur beror av statsapparatusens legitimitetskris, misstro mot politik och politiker och som också är en manifestation för landsbygdens motstånd i ett modernt samhälle.